

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Srovnání vězeňského systému v České republice a vybraných evropských zemích
Comparison of the Prison System in the Czech Republic and Selected European Countries

Student:

Bc. Šárka Zuziaková

Vedoucí diplomové práce:

Ing. David Lenert, Ph.D., MBA

Ostrava 2017

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Šárka Zuziaková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202T055 Veřejná ekonomika a správa
Téma: Srovnání vězeňského systému v České republice a vybraných evropských zemích
Comparison of the Prison System in the Czech Republic and Selected European Countries

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Vězeňský systém v České republice
3. Vězeňský systém ve vybraných evropských zemích
4. Srovnání vybraných vězeňských systémů
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- RORH, P. Mitchel. *Prison and Prison Systems: A Global Encyclopedia*. London: Greenwood Press, 2006. 387 p. ISBN 0-313-32856-0.
- SCHELLE, Karel, Jaromír TAUCHEN et al. *Stručný přehled organizace státního mechanismu České republiky*. Podhájska: Iris, 2011. 84 s. ISBN 978-80-970836-1-8.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 416 s. ISBN 978-80-87212-68-4.
- ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

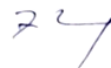
Vedoucí diplomové práce: **Ing. David Lenert, Ph.D., MBA**

Datum zadání: 18.11.2016

Datum odevzdání: 21.04.2017

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh vypracovala samostatně s uvedením všech zdrojů do seznamu literatury.

V Ostravě 20. 4. 2017

Bc. Šárka Zuziaková

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE.....	7
2.1. HISTORICKÝ VÝVOJ VĚZEŇSKÉHO SYSTÉMU V ČESKÝCH ZEMÍCH	7
2.1.1. <i>Počátky trestního práva a vězeňství v českých zemích 11. - 18. století.....</i>	<i>8</i>
2.1.2. <i>Vývoj trestního práva a vězeňství v českých zemích 19. - 20. století.</i>	<i>9</i>
2.2. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE	11
2.2.1. <i>Mediace v České republice.....</i>	<i>15</i>
2.2.2. <i>Vězeňská služba.....</i>	<i>17</i>
2.2.3. <i>Management vězeňské služby.....</i>	<i>20</i>
2.2.4. <i>Rozpočet Vězeňské služby České republiky.....</i>	<i>21</i>
2.2.5. <i>Zacházení s vězni a bezpečnost ve věznicích.....</i>	<i>22</i>
2.2.6. <i>Zaměstnávání vězňů</i>	<i>23</i>
3. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH	27
3.1. EVROPSKÁ PRAVIDLA PRO VĚZEŇSTVÍ.....	27
3.2. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM VE SLOVENSKÉ REPUBLICE.....	29
3.2.1. <i>Mediace ve Slovenské republice.....</i>	<i>31</i>
3.2.2. <i>Sbor vězeňské a justiční stráže</i>	<i>32</i>
3.2.3. <i>Management Sboru vězeňské a justiční stráže Slovenské republiky</i>	<i>34</i>
3.2.4. <i>Rozpočet Sboru vězeňské a justiční stráže Slovenské republiky.....</i>	<i>35</i>
3.2.5. <i>Zacházení s vězni a bezpečnost ve věznicích.....</i>	<i>36</i>
3.2.6. <i>Zaměstnávání vězňů</i>	<i>37</i>
3.3. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM V POLSKÉ REPUBLICE.....	39
3.3.1. <i>Mediace v Polské republice.....</i>	<i>41</i>
3.3.2. <i>Vězeňská služba.....</i>	<i>42</i>
3.3.3. <i>Management Vězeňské služby Polské republiky.....</i>	<i>44</i>
3.3.4. <i>Rozpočet Vězeňské služby Polské republiky.....</i>	<i>44</i>
3.3.5. <i>Zacházení s vězni a bezpečnost ve věznicích.....</i>	<i>45</i>
3.3.6. <i>Zaměstnávání vězňů</i>	<i>46</i>
4. SROVNÁNÍ VĚZEŇSKÝCH SYSTÉMŮ ČESKÉ REPUBLIKY A VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ	49
4.1. SROVNÁNÍ VĚZEŇSKÝCH SYSTÉMŮ.....	49
4.2. SROVNÁNÍ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	51

4.3.	SROVNÁNÍ VYBRANÝCH UKAZATELŮ	52
4.4.	PROBLÉMY A JEJICH MOŽNÁ ŘEŠENÍ A DOPORUČENÍ	60
5.	ZÁVĚR.....	64

Seznam použité literatury

Seznam zkratek

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

1. ÚVOD

Lidská společnost se snaží na svou ochranu před trestným chováním vyvíjet obranné mechanismy. Vznik trestu je spojený s uchopením moci, o vině vždy rozhodoval nositel moci. Původní tresty měly za úkol spíše trestat obviněné, dnes se dbá na nápravu a předcházení trestných činů. Dříve se tedy udělovaly tresty peněžité, fyzické nebo i absolutní tresty. Mnohdy byl absolutní trest uplatněn i za menší prohřešky. Bylo také používáno mučení k zjištění pravdy. Trest odnětí svobody patří k novějším trestům. Trestní právo vznikalo postupně se vznikem státu a jeho samosprávy.

Vězeňská služba České republiky je součástí netržního neziskového sektoru a organizační složkou státu. Je také ozbrojeným bezpečnostním orgánem, na který dohlíží Ministerstvo spravedlnosti. Vězeňská služba České republiky uspokojuje potřeby občanů prostřednictvím veřejných statků, které jsou financovány z veřejného rozpočtu.

Diplomová práce je zaměřena na problematiku vězeňského systému v České republice a vybraných evropských zemích. Pro srovnání byla vybrána Slovenská a Polská republika. Práce je zaměřena na možné rozdíly mezi jednotlivými systémy, ale také na možné podobnosti. Tyto státy byly zvoleny, protože procházejí podobným kulturním, historickým a politickým vývojem.

Cílem práce je srovnat vězeňské systémy v České, Slovenské a Polské republice, poukázat na vybrané ukazatele, které mají vypovídající charakter. Vězeňský systém zahrnuje nejen legislativní rámce, rozdělení věznic, zacházení s vězni ale také následný systém mediace. Mimo jiné souvisí úzce s justičním systémem dané země. V práci jsou popsány problémy v jednotlivých zemích v oblasti vězeňství a také možné návrhy pro řešení problémů. Je potřeba zjistit, jestli Česká republika, Slovenská republika a Polská republika mají vybrané ukazatele s podobnou hodnotou nebo jsou případy, kdy jsou mezi zeměmi výraznější rozdíly.

V souladu s cílem diplomové práce jsou stanoveny následné hypotézy: Přetíženost věznic je problémem nejen v České, ale i v Slovenské a Polské republice. Počet zaměstnaných uvězněných osob je malý ve všech vybraných zemích. Počet uvězněných na 100 000 obyvatel je ve vybraných zemích podobný.

Práce je rozdělena do tří částí a je doplněna o přílohy. První část diplomové práce je zaměřena na historický český vězeňství, na důležité pojmy jako vězeňská služba nebo probační a mediační služba. Následně je charakterizováno vězeňství na Slovensku a v Polské republice, jejich vězeňská služba, zaměstnávání vězňů a také probační a mediační služba. Důležitým bodem diplomové práce je financování a management věznic ve všech třech

státech. Popsány jsou i evropská vězeňská pravidla, která jsou pro všechny tři státy jako členy Evropské unie závazná. Byl vybrán program švýcarsko – české spolupráce, který je hlavně zaměřen na probační a mediační službu, tedy na posílení prevence a ochrany společnosti před opakovanou trestnou činností.

V další části jsou srovnány vězeňské systémy ve všech třech státech. Jsou vybrány ukazatele, jako je počet odsouzených připadajících na jednoho obyvatele nebo počet zaměstnanců na jednoho vězně. Dále také počet zaměstnaných vězňů, průměrné náklady na jednoho vězně nebo počet míst ve věznicích. V práci byla použita metoda analýzy zjištěných údajů. Bylo provedeno šetření statistických údajů zveřejněné jednotlivými státy, následně byly údaje analyzovány a vyvozeny závěry.

2. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Pravidla pro výkon trestu odnětí svobody vycházející z trestního zákonu a trestního řádu. Povaha a účel trestu jsou zakotveny v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody. Účel trestu zahrnuje prvky prevence, jedná se o prostředek k dosažení cílů trestního práva.¹ „Účel trestu odnětí svobody je zákonnými definicemi spatřován v několika rovinách. Výkonem trestu by měla být především zajištěna ochrana společnosti před pachateli trestných činů.“² Trestní zákon zakotvuje ochranou funkci, měl by vždy chránit společnost proti pachatelům trestných činů. Jedna ze základních funkcí trestu je ochrana společnosti. Po trestném činu by měl následovat trest, je to obranná reakce společnosti vůči pachateli. Další funkce je preventivní, který brání pokračovat pachateli v trestné činnosti. Je to výchovné působení na pachatele, aby respektoval zákony a nepokračoval v trestné činnosti. Generálně preventivní funkci trestu působí na občany, aby si rozmysleli, jestli budou trestné činy páchat a poukazuje na neodvratnost trestu. U mladistvých pachatelů se dbá na výchovu mladistvých v řádného občana s ohledem na osobní vlastnosti, na jeho výchovu a rodinné prostředí, ze kterého pocházejí. Při vztahu k pachateli se chce docílit jeho nápravě, převýchově, a aby došlo k resocializaci.³

2.1. Historický vývoj vězeňského systému v českých zemích

Ještě ve dvacátém prvním století se ve mnoha zemích trestají pachatelé, jako před tisíci lety. Za běžnou krádež jim mohou být useknuty prsty nebo ruce. V současné době se v České republice řeší, jestli tresty jsou dostatečně odstrašující a jestli mají trestat nebo napravovat pachatele. V následujících kapitolách bude popsán vývoj vězeňství v Českých zemích.

¹ČERNÍKOVÁ, Vratislava, *Sociální kontrola kriminality – historie, současnost, trendy*. 2005. s. 187

²NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. s. 23

³NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. s. 23 - 24

2.1.1. Počátky trestního práva a vězeňství v českých zemích 11. - 18. století.

Ve starověku a hlavně středověku se pod vlivem různých náboženství ustupovalo od společenského působení. Právo bylo založené na rodových tradicích, neexistovala právní ochrana.⁴ Poškozený si způsobenou škodu hojil na pachateli, jeho rodině nebo majetku. Ve staročeské společnosti byl rod odpovědný za zlé skutky svých členů. Na počátku 11. století byla církev vývojovým činitelem a oslovovala vladaře, aby orgány státu prosazoval křesťanské mravní zásady a aby jejich porušování trestal. Mezi tresty té doby patřily peněžité pokuty, bití (na veřejnosti), prodej do otroctví i vyhnání ze země, oběšení popřípadě stětí. Soudnictví té doby bylo vykonávané pány nad poddanými a samozřejmě, že neslo rysy libovůle i surové msty. Až zákoník Karla IV. zakazoval pánům, aby na svých soudech vynášeli ortely jako je zmrzačení odsouzeného například odnětím končetin nebo oslepením. Pro odpor feudálů nebyl tento zákoník přijat.⁵

V druhé polovině 13. století bylo soudnictví osamostatněno zřízením zemského soudu a tak to bylo do husitské revoluce, která nahradila přijaté normy božským zákonem.⁶ V 16. století již nebylo v žádném případě přípustné, aby si sami poškození vyřizovali mstou věc s pachatelem. Na konci století osmnáctého, byl na našem území, které bylo součástí Rakouska-Uherska, platný zákoník. V něm bylo uvedeno, že neznalost neomlouvá pachatele. Vězení, tehdy žalář, se dělil na tři stupně: žalář, těžký žalář a žalář nejtěžší. Vězeň byl například u těžkého žaláře ukován na nohou, nebylo mu dáváno maso a byl v izolaci. A u žaláře nejtěžšího byl ukován na nohou, rukou i pase. Vězni obden dostávali teplé jídlo, bez masa, jindy chléb a vodu.⁷ Dějiny vězeňství se na českém území vyvíjeli v souladu s dějinami Rakouska-Uherska. Císařovna Marie Terezie, která vládla do roku 1780, zakázala používat mučení. Spánek vězňů byl až do roku 1815 na holých prknech a slamníky dostali až následném období. „Málokterý vězeň v této době přežil ve vězení více jak tři roky“.⁸

⁴KUCHTA, Josef a kol. *Kriminologie*. 1992. s. 118

⁵VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 1993. s. 3 - 14

⁶FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. 1999. s. 15

⁷HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 31

⁸SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 15

2.1.2. Vývoj trestního práva a vězeňství v českých zemích 19. - 20. století.

České země byly v 19. století součástí rakouského císařství. Rezort vězeňství byl pod správou Ministerstva spravedlnosti, které bylo jedním ze čtyř ministerstev tehdejšího rakouského císařství. Působnost tohoto orgánu státní správy nad vězenstvím trvala až do rozpadu Rakouska - Uherska v roce 1918. Sítě vězeňských zařízení se začaly budovat v druhé polovině 19. století. Tato vězeňská zařízení jsou justiční komplexy skládající se ze soudní budovy a vazební věznice. Pro výkon trestu odnětí svobody jsou budovány státní trestnice mnohdy přebudované ze starověkých.⁹ V mnoha věznicích vykonávali trest společně ženy, mladiství, vězni odsouzení za méně závažné zločiny spolu s vězni, kteří spáchali nejtěžší zločiny. Nejen strava, ale také ubytování a hygiena byly na velmi špatné úrovni.¹⁰ Nově vzniklá Československá republika v roce 1918 převzala vězeňství, které bylo ve velmi bídém stavu. V období, které se označuje jako meziválečné, se rychle dařilo mnoho věcí zlepšovat. Jednalo se zejména o změny v zacházení s vězni, kde se přešlo k působení na základní výchovné a kulturně mravní principy. Bohužel byl tento slibný vývoj přerušena druhou světovou válkou.¹¹ Současně s okupační armádou přišly do našich zemí i jednotky německé pořádkové a bezpečnostní policie. Trestní sazby byly velmi přísné, i za nedbalostní delikty následoval v mnoha případech i trest smrti. V období okupace, tedy v letech 1939 - 1945, působily v našich zemích dva právní systémy, německý a protektorátní. Právo bylo ovlivněné německým trestním právem.¹² Po roce 1945 byl trest odnětí svobody vykonáván v trestních ústavech, krajských soudních věznicích, okresních soudních věznicích a polepšovnách. Pokud se jedná o zaměstnávání vězňů, tak práci vykonávali bez nároku na mzdu, mohli však dostávat odměnu.¹³

V období 1945 - 1948 existovaly snahy o obnovení vězeňství na demokratických principech. Mělo sloužit jako nástroj trestu, společenské izolace a resocializace jedinců, právoplatně odsouzených nezávislým soudem. V té době byl problém přeplněných věznic, bylo odsouzeno mnoho lidí za spolupráci a kolaboraci s Německem. Těch bylo odsouzeno v Československu na 30 tisíc. Další etapa v našem vězeňství trvala přibližně od podzimu 1948

⁹HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. 2010. s. 15

¹⁰SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 15

¹¹HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 36

¹²FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. 1999. s. 79-80

¹³VANTUCH, Pavel. *Základy nápravně výchovné činnosti*. 1987. s. 40

a skončila o čtyři roky později. Jednalo se o komunistický režim sovětského svazu sloužící jako náš vzor. V uvedeném období byla podstatně omezena základní lidská i občanská práva vězňů ve výkonu trestu i vyšetřovací vazbě, došlo ke zrušení kontrolních mechanismů a institucí k jejich ochraně. Kolem roku 1953 došlo k likvidaci táborů nucené práce (TNP) a pomocných technických praporů (PTP), byly sjednocené řády a předpisy pro vězeňská zařízení.¹⁴ V poválečném období a zejména v následujících padesátých letech, zaznamenalo československé vězeňství značný úpadek. Trestní právo bylo v té době zneužíváno k prosazování hospodářských, politických a jiných státních zájmů. Pachatel trestné činnosti byl označován za „nepřítele socialismu“ a k jeho převýchově či nápravné výchově sloužil nehumánní způsob výkonu trestu odnětí svobody. V roce 1965 byl vydán nový zákon o výkonu trestu odnětí svobody, který přinesl pozitivní a pokrokové změny. Byla zavedena diferenciací odsouzených podle jejich kriminální narušenosti, o které rozhodoval soud. Zlepšila se také lékařská péče.¹⁵ V období po roce 1989 došlo v naší společnosti k tlaku na odstranění justičních nespravedlností, které vedly až k nepokojům a vzpourám ve věznicích (věznice Leopoldov, Slovensko 1990-1991).¹⁶ Vývoj po roce 1989 je také spojen se zrušením trestu smrti, ke kterému došlo hned v roce 1990. Mezi výjimečný trest spátl trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let a trest na doživotí. Náзор značné části veřejnosti na zrušení trestu smrti byl odmítavý, způsobovala to brutalita pachatelů a četnost násilných trestných činů.¹⁷ Vývoj našeho vězeňství byl spojený s porovnáním s Listinou základních práv a svobod, Standardními minimálními pravidly, mezinárodními předpisy.¹⁸

Českým vězeňstvím na počátku devadesátých let proběhla „očista“ vězeňského personálu. „*V letech 1990 - 1991 bylo z celkového počtu 7500 příslušníků tehdejšího Sboru nápravné výchovy uvolněno 1500 osob a v dalších letech personální výměna pokračovala. Postupně se utvářela Vězeňská služba České republiky.*“¹⁹ Noví lidé přicházeli nejen do základních funkcí strážných nebo dozorců, ale také i na nová místa specialistů, jako jsou například psychologové nebo pedagogové. Dalším krokem pro transformaci českého vězeňství bylo zpracování koncepce, která byla v souladu s mezinárodními konvencemi.

¹⁴JANÁK, Dušan a KÝR, Aleš. *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948 – 1989*. 2004 Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2004/hp_04_05.pdf

¹⁵SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 16

¹⁶HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 36

¹⁷SCHELLE, Karel a kol. *Stručný přehled organizace státního mechanismu České republiky*. 2011. s. 50

¹⁸SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 17

¹⁹HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 37

Uvedený proces tvorby a postupné realizace této koncepce se v našich podmínkách označuje jako humanizace českého vězeňství, které se díky tomu dostalo do souladu se Standardními minimálními pravidly pro zacházení s vězni.²⁰

Vězeňství se stále rozvíjí, i když ne tím tempem, kterým by bylo potřebné. Důvody jsou různé například dlouhodobý nedostatek finančních prostředků na modernizaci našeho vězeňství.

V České republice od roku 2001 navštěvuje veřejný ochránce práv věznice a zabývá se řešením podnětů týkající se podmínek výkonu vazby, trestu odnětí svobody a postupu Vězeňské služby České republiky. Česká republika má dlouhodobě oproti ostatním evropským zemím jeden z nejvyšších indexů vězeňské populace, také jsou dlouhodobě české věznice výrazně přeplněny, a ani umělé snížení počtu vězňů, ke kterému došlo v roce 2013, tehdejší prezidentskou amnestií, nepříznivý trend růstu počtu vězněných osob nezvrátilo. Pro České věznice je charakteristické, že jsou stavebně a technicky konstruovány na hromadné ubytování vězňů. To neodpovídá moderním zásadám výkonu trestu odnětí svobody. Také odměny pracujících vězňů, byly upravené nařízením vlády a stanovené v roce 1999 a od té doby nebyly valorizovány. Přesto, že podle studií obecně klesá kriminalita, stoupá počet recidivujících vězňů ve vězeňské populaci.²¹ Také je problém v nedostatečném počtu odborných pracovníků ve vězeňství, který neumožňuje kvalitní individuální práci s odsouzenými. Veřejný ochránce práv navštěvuje věznice a zaměřuje se zejména na fungování zdravotních služeb, na problémy při zaměstnávání vězňů, na podmínky výkonu trestu lidí s nejrůznějšími zdravotními hendikepy, ať už fyzickými nebo psychickými. Zabývá se otázkami prostorových kapacit a materiálních podmínek, kontrolou funkčnosti některých režimových opatření a otázkou bezpečnosti vězňů i personálu. Po těchto kontrolách jsou formulovány celé řady doporučení pro Vězeňskou službu ČR a Ministerstvo spravedlnosti.²²

2.2. Vězeňský systém v České republice

Obecně se uvádí, že účel trestu je nutný k udržení společenského řádu. Pachatele můžeme „zneškodnit“, omezit v páchání trestné činnosti, odstranit a také napravit. Trestem je

²⁰HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 37

²¹DUŠEK, Libor. *Hrozí opět přeplnění věznice? Predikce vývoje počtu vězňů v České republice*. Dostupné z: http://idea.cergeei.cz/files/IDEA_Studie_13_Predikce_poctu_veznu/files/downloads/IDEA_Studie_13_Predikce_poctu_veznu.pdf

²²ŠABATOVÁ, Anna. *Věznice. Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv*. 2016. s. 3 - 4

poškozený ujištěn, že zločin na něm spáchaný společnost odsuzuje a bere ho v ochranu.²³ Vazba je mimořádně závažným procesním úkonem soudu, kterým se obviněný zajišťuje pro účely trestního řízení a pro výkon trestu.²⁴ Penologie je věda o trestu a trestání, vězeňských systémech. Termín vznikl spojením dvou slov, latinského poena (trest) a řeckého slova logos (věda, nauka).²⁵ Věznice jsou rozděleny do čtyř typů, s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Pojmem institucionalizace je označován výsledek adaptace na přísně a vysoce organizovaný život ve vězení, odborníci uvádějí jako typický znak předstíranou poslušnost. Termínem ideologizace se označuje proces přizpůsobování se hodnotám, názorům, postojům a normám, které se vytvářejí v neformálních skupinách vězněných osob.²⁶ Do vězeňského systému obecně patří podmínky pro zacházení s vězni, vězeňský personál a také rozdělení věznic.

Výkon vazby je prováděn ve vazební věznici, nebo ve zvláštním oddělení věznice. Do výkonu vazby lze přijmout obviněného jen na písemný příkaz soudu, vydaný na základě rozhodnutí o vzetí do vazby. Toto rozhodnutí musí být k písemnému příkazu připojeno. Přijímání do výkonu vazby se provádí nepřetržitě. Při přijetí do výkonu vazby musí být obviněný prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi podle zákona, řádu výkonu vazby a s vnitřním řádem věznice a to v jazyce státu, jehož je občanem nebo v jazyce, kterému rozumí.²⁷ Při umisťování do vazby platí řada pravidel, jako je dodržení účelu vazby, obviněný nesmí být ohrožen, odděleně se umisťují ženy od mužů, mladiství od dospělých, obvinění od odsouzených.²⁸

Výkon trestu odnětí svobody je prováděn ve věznici nebo také v samostatném oddělení vazební věznice. V České republice jsou věznice v závislosti na míře vnější ostrahy, zajištění bezpečnosti a dále podle způsobu uplatňování resocializačních programů rozdělené do čtyř základních typů, které jsou uvedené v § 56, Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Jedná se o věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou, nebo se zvýšenou ostrahou. To, kam bude odsouzený zařazen, je závislé na rozhodnutí soudu. Čtyři základní typy věznic v České republice:

²³LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 2007. s. 67

²⁴NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. s. 9

²⁵HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. 2010. s. 5

²⁶SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 51 - 52

²⁷§ 5, Zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby

²⁸NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. s. 14

- **s dohledem** pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- **s dozorem** pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři roky a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- **s ostrahou** pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem,
- **se zvýšenou ostrahou** pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, kterému byl za zvlášť závažný zločin, uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu.²⁹

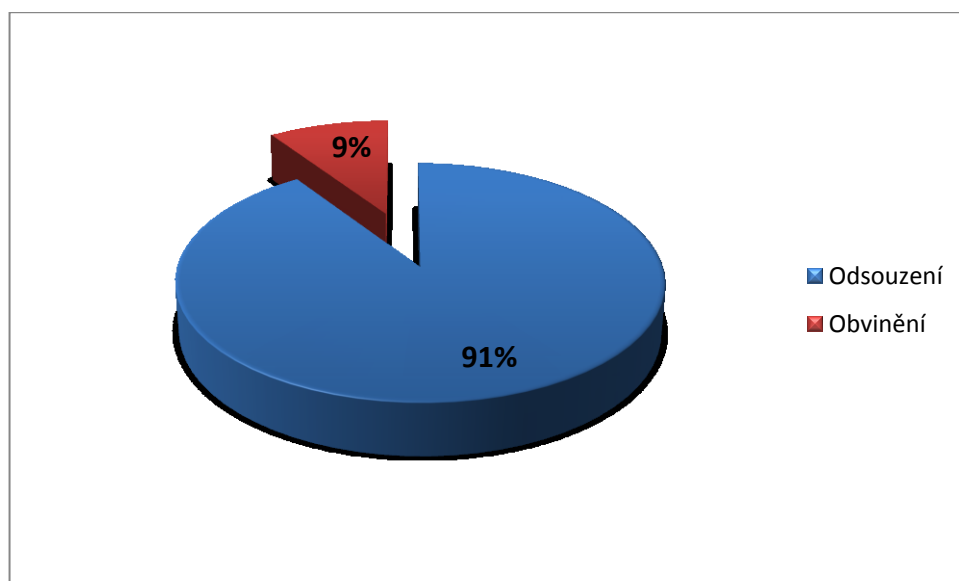
Tabulka č. 2.1: Počet vězněných osob v České republice k 31. 12. 2015

Rozdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Odsouzení	18 850	90,6%
Obvinění	1 960	9,4%
Celkem	20 810	100,0%

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

²⁹ § 56, Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Graf č. 2.1: Počet vězněných osob v České republice k 31. 12. 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 2.1 je znázorněný počet odsouzených a obviněných osob v České republice k 31. 12. 2015. Počet odsouzených ve sledovaném období byl 18 850, což je kolem 90% celkového počtu uvězněných osob. Necelých 10% osob čeká ve vazební věznici na rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.

Tabulka č. 2.2: Počet vězněných osob podle jednotlivých typů věznic v České republice k 31. 12. 2015

Stupeň strážení	Absolutní četnost	Relativní četnost
S dohledem	512	2,80%
S dozorem	7 610	40,17%
S ostrahou	9 590	51%
Se zvýšenou ostrahou	1 046	5,55%
Mladiství	92	0,48%
Celkem	18 850	100,00%

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky, vlastní zpracování

V tabulce č. 2.2 jsou znázorněny odsouzení podle jednotlivých typů věznic v České republice ve sledovaném období. Je zřejmé, že největší počet odsouzených si odpykává trest ve věznicích s ostrahou a následně ve věznicích s dozorem.

2.2.1. Mediace v České republice

V České republice je ústředním orgánem pro zprostředkování mediace jako způsobu řešení následků trestného činu mezi pachatelem a obětí v rámci trestního řízení Probační a mediační služba České republiky. Zodpovědnost za výkon činností této služby nese Ministerstvo spravedlnosti. V českém právním systému nebyly dlouho postavení, úlohy, práva a povinnosti probačních úředníků legislativně upraveny. Aby měli dostatek kompetencí na účinné napomáhání odklonů a alternativ v trestním řízení. Pokud se jedná o právní rámec postavení úředníků mediační služby, tak ten úplně chyběl. Zde nastal rozhodující zlom přijetím zákonů, kdy mediaci upravuje jednak nový Zákon č. 202/2012 Sb. o mediaci, a v oblasti trestního řízení je to pak Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě České republiky. Mediace je přípustná ve všech oblastech práva, s výjimkami stanovenými právními předpisy. To zahrnuje i rodinné právo, obchodní právo a trestní právo. Podle občanského soudního řádu může předseda senátu, je-li to účelné a vhodné, nařídít účastníkům řízení první setkání s mediátorem a to v rozsahu tří hodin. V těchto případech může soud řízení přerušit až na tři měsíce.³⁰ Pokud se jedná o pracovníka probační a mediační služby, tak úředníkem české Probační a mediační služby musí být bezúhonná a svéprávná osoba, která musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko probační a mediační služby umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby České republiky.³¹ Mezi základní činnosti probační a mediační služby patří integrace pachatele, participace poškozeného a ochrana společnosti. Snaží se o začlenění pachatele do běžného života společnosti, bez porušování zákonů, snaží se u poškozeného zajistit pocit bezpečí a důvěry ve spravedlnost. Přispívá k ochraně společnosti řešením rizikových stavů a zajišťuje efektivní alternativní tresty.³²

³⁰ *Mediace v ČR*. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-cz-cs.do?member=1

³¹ Zákon č. 257/2000 Sb., Zákon o Probační a mediační službě

³² *Cíle Mediace v ČR*. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/>

Tabulka č. 2.3: Příjmy a výdaje rozpočtu Probační a mediační služby za rok 2015

Příjmy (v Kč)			Výdaje (v Kč)		
Schválené	Po změnách	Skutečné	Schválené	Po změnách	Skutečné
21 729 000	22 874 000	20 843 000	238 129 000	264 744 000	289 810 000

Zdroj: Probační a mediační služba České republiky, vlastní zpracování

V tabulce č. 2.3 je znázorněná výše příjmů a výdajů Probační a mediační služby za rok 2015. Příjmy činily 20 843 000 Kč a výdej 289 810 000 Kč. Výdaje převyšují příjmy o 268 967 000 Kč.

Tabulka č. 2.4: Počet zaměstnaných osob v Probační a mediační službě k 31. 12. 2015

Muži	105
Ženy	316
Celkem	421

Zdroj: Probační a mediační služba České republiky, vlastní zpracování

Tabulka č. 2.5: Výdaje na platy zaměstnanců Probační a mediační služby za rok 2015

Schválený rozpočet na rok 2015 (v Kč)	122 923 000
Konečný stav rozpočtu k 31. 12. 2015 (v Kč)	153 740 000
Průměrný měsíční plat jednoho zaměstnance (v Kč)	27 332

Zdroj: Probační a mediační služba České republiky, vlastní zpracování

V tabulce č. 2.4 a 2.5 je zobrazen počet zaměstnanců probační a mediační služby a jejich průměrný měsíční příjem za rok 2015. Jejich průměrný měsíční příjem je zhruba o 1 600 Kč nižší než průměrný měsíční příjem u příslušníků vězeňské služby.

Evropská vězeňská pravidla se určitě budou nadále aktualizovat a každý stát má zájem o dodržování společných principů týkající se vězeňské politiky Evropské unie. Dodržování těchto společných principů posílí mezinárodní spolupráci v této oblasti. Spolupráce je založena na různých mezinárodních jednáních, konferencích a výzkumech v oblasti penologie. Jako příklad mezinárodní spolupráce v oblasti vězeňství byl vybrán projekt Programu švýcarsko-české spolupráce, který byl specificky zaměřen na rozvíjení kapacity a dostupnosti probačních a resocializačních programů a posílení prevence a ochrany společnosti

před opakováním trestné činnosti. Švýcarský program finanční pomoci ke zmírnění hospodářských a sociálních rozdílů v rozšířené Evropské unii podporuje na základě bilaterálních rámcových dohod rozvojové projekty na území deseti nových států Evropské unie, a to včetně České republiky. Doba realizace projektu byla od 16. 2. 2011 do 31. 10. 2016. Na české úrovni program doplňoval podporu z prostředků strukturálních fondů EU, Fondu soudržnosti, EHP a Norských fondů. Probační a mediační služba ČR je v rámci tohoto programu realizátorem projektu „*Rozvoj probačních a resocializačních programů – posílení prevence a ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti*“, partnerem projektu byla Vězeňská služba České republiky a Sdružení pro rozvoj probačních služeb ve východní Evropě, Probační služba kantonu Curych. Projekt byl specificky zaměřen na rozšiřování kapacity a dostupnosti probačních a resocializačních programů, kdy se spolupracovalo s externími subjekty – nevládními organizacemi s profesní zkušeností, kdy tato zkušenost byla i s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody. Projekt také usiloval o posílení prevence a ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti.³³ Ve své podstatě projekt využíval zkušeností dobré praxe a know-how švýcarských expertů z oblasti probace a sociální práce v trestní justici na území celé České republiky. Tato mezinárodní spolupráce v oblasti vězeňství byla přínosem z několika důvodů. Jednak probační a resocializační programy jsou nezbytnou a klíčovou součástí procesu reintegrace osob mohou výrazně přispět ke snížení recidivy a prevenci opakování trestné činnosti. A za další uvedené programy mohou rovněž ovlivnit snížení počtu osob v našich věznicích a posílit ochranu občanů před trestnou činností a velmi citelně i snížit náklady státního rozpočtu, co se týká vězeňství.³⁴

2.2.2. Vězeňská služba

Vězeňská služba České republiky vznikla 1. 1. 1993 a je podřízená Ministerstvu spravedlnosti České republiky. To je ústředním orgánem státní správy pro vězeňství a plní ve vztahu k vězenství funkci zřizovatele. Vězeňská služba je zbavená přímého vlivu politických stran. Tato služba se dělí na vězeňskou službu, justiční stráž a správní službu.³⁵ Vězeňská služba má například za úkol spravovat a střežit vazební věznice a věznice a odpovídá za

³³ *Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky.* Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

³⁴ *Rozvoj probačních a resocializačních programů. 2011 – 2016.* Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/rozvoj-probacnich-a-resocializacnich-programu/>

³⁵ SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie.* 2007. s. 20

dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Má za úkol střežit, předvádět a eskortovat osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění. Dále provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody, zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelstvích a ministerstvech a v jiných místech jejich činnosti. V rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství, provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby. Vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky, plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána.

V § 3, Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů, k organizaci vězeňské služby dále uvedeno, že vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice, a může být povolána k plnění úkolů justiční stráže, střeží budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstev. Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelstvích a ministerstvech a v jiných místech jejich činnosti. Je-li justiční stráž dočasně povolána k plnění úkolů vězeňské stráže, střeží vazební věznice a věznice, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň. Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.³⁶

Na konci šedesátých let minulého století, byl za jeden z nejzávažnějších problémů našeho vězeňského systému brána převaha zastaralých věznic. Jednalo se nejen o materiální smysl, ale i morální. Byl tehdy nedostatek specialistů a vychovatelů, byly nevyhovující podmínky pro pracovní, vzdělávací, kulturní popřípadě i jiné aktivity odsouzených a současně byla přeceňována úloha represe, která přesahovala nad reedukaci a resocializaci odsouzených osob. Na počátku devadesátých let ještě ze strany příslušníků Vězeňské služby dožívaly

³⁶ § 3, Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky

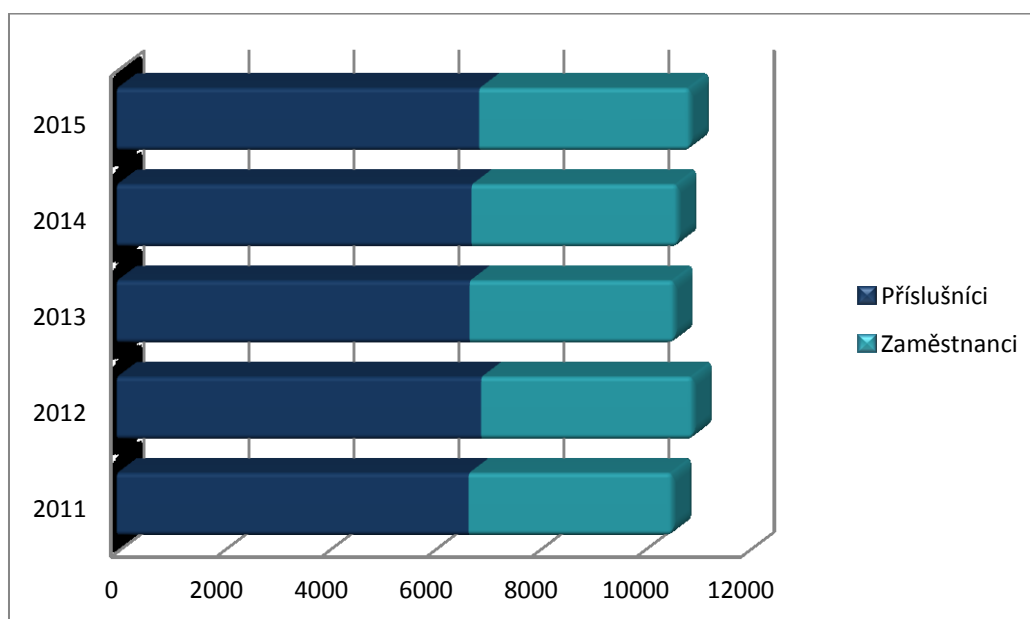
zvyky a návyky minulých let, kdy byla prevence a výchova v oblasti vězeňství spíše prázdnými pojmy, a z toho důvodu chyběl individuální přístup k odsouzeným osobám.³⁷

Tabulka č. 2.6: Vývoj počtu příslušníků a zaměstnanců vězeňské služby v České republice

	Příslušníci	Zaměstnanci	Celkem
2011	6 695	3 878	10 573
2012	6 936	4 028	10 964
2013	6 716	3 892	10 608
2014	6 752	3 921	10 673
2015	6 896	4 012	10 908

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

Graf č. 2.2: Vývoj počtu příslušníků a zaměstnanců vězeňské služby v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 2.6 a následně i v grafu č. 2.2 je znázorněn vývoj příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby České republiky v pětiletém období 2011 – 2015. Celkový počet zaměstnanců se ve sledovaném období pohybuje mezi 10 500 a 11 000. Je možné usoudit, že počty moc nekolísají a jedná se o přirozený přírůstek a úbytek zaměstnanců. Nebylo zaznamenáno větší propouštění zaměstnaných osob.

³⁷NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. s. 24

Tabulka č. 2.7: Příslušníci vězeňské služby v České republice podle vzdělání a stáří k 31. 12. 2015

	Střední bez maturity	Střední s maturitou	Vyšší odborné	Bakalářské	Magisterské
Do 25 let	3	581	10	29	6
26-30 let	8	909	26	90	43
31-35 let	2	1 039	38	119	54
36-40 let	4	1 121	21	151	136
41-45 let	5	908	9	134	120
46-50 let	6	566	4	62	93
51-60 let	6	441	4	42	75
Nad 60 let	1	23	1	1	5
Celkem	35	5 588	113	628	532

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

V tabulce č. 2.7 je znázorněný počet příslušníků vězeňské služby podle dosaženého vzdělání a podle jejich věku k 31. 12. 2015. Nejčetnější skupinou jsou lidé, se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou. Nejpočetnější skupina je ve věku od 26 let do 45, ve které je největší počet osob ve věku 36-40 let.

2.2.3. Management vězeňské služby

Vězeňská služba České republiky je ozbrojený bezpečnostní sbor, správní úřad a účetní jednotka působící na území České republiky. Vězeňskou službu řídí generální ředitel Vězeňské služby (dále je „generální ředitel“), kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Generální ředitel odpovídá ministrovi spravedlnosti za činnost Vězeňské služby. Organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou:

- Generální ředitelství Vězeňské služby (dále jen „generální ředitelství“),
- vazební věznice,
- věznice,
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- Střední odborné učiliště,
- Akademie Vězeňské služby.³⁸

³⁸ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015.* Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka_2015.pdf

2.2.4. Rozpočet Vězeňské služby České republiky

Na rok 2015 byly Vězeňské službě stanoveny závazné ukazatele rozpočtových příjmů v celkové výši 1 070 741,26 tis. Kč. V průběhu roku došlo ke snížení příjmové části rozpočtu o 35 372,71 tis. Kč. Příjmy zahrnují daňové příjmy (ze správních poplatků, z pojistného na důchodové pojištění, z pojistného na nemocenské pojištění a z příspěvku na politiku zaměstnanosti).

Tabulka č. 2.8: Příjmy a výdaje vězeňské služby v České republice za rok 2015

Příjmy (v Kč)			Výdaje (v Kč)		
Schválené	Po změnách	Skutečné	Schválené	Po změnách	Skutečné
1 070 741 260	1 035 368 550	172 481 300	8 602 075 390	8 742 514 200	8 480 190 740

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 2.9: Členění příjmů a výdajů vězeňské služby v České republice za rok 2015

	Absolutní četnost (v Kč)	Relativní četnost
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy, přijaté dotace	348 467 430	29,72%
Daňové příjmy	824 013 870	70,28%
Příjmy celkem	1 172 481 300	100,00%
Běžné výdaje	8 310 888 800	98,00%
Kapitálové výdaje	169 301 940	2,00%
Výdaje celkem	8 480 190 740	100,00%

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

V tabulce č. 2.8 jsou uvedeny příjmy a výdaje Vězeňské služby České republiky za rok 2015 a následně v tabulce č. 2.9 jsou jednotlivé příjmy a výdaje rozčleněny. Největší příjmovou položkou jsou daňové příjmy, do kterých patří příjmy ze správních poplatků, z pojistného na důchodové a nemocenské pojištění a příspěvek na politiku zaměstnanosti.

Tabulka č. 2.10: Platy příslušníků a zaměstnanců vězeňské služby v České republice za rok 2015

	Platy celkem (v Kč)	Průmětný měsíční plat (v Kč)
Příslušníci	2 380 681 930	28 972
Zaměstnanci	1 389 029 660	29 325

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

2.2.5. Zacházení s vězni a bezpečnost ve věznicích

Během výkonu trestu je odsouzený povinen dodržovat vnitřní řád věznice, který kromě jiného vymezuje druh a obsah činností, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné, nebo dobrovolné. Okruh konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které může vykonávat, jsou stanoveny v programu zacházení.³⁹ Ve výkonu trestu odnětí svobody spolupracuje odsouzený s pedagogy, psychology, sociálními pracovníky, vychovateli a lékaři.⁴⁰ Zacházení s vězni obnáší také tu skutečnost, že se zde nacházejí osoby z psychologického hlediska, které mohou trpět závažnými poruchami osobnosti. Mohou také mít sexuální deviace, snížený intelekt nebo i jiné problémy, které mohou být přechodného, nebo i trvalého rázu. Jako specifické skupiny vězňů se označují rovněž mladiství, ženy, matky s dětmi, trvale pracovně nezařaditelní vězni, nebo vězni, kteří mají smyslové, rozumové nebo tělesné postižení. Zde se mohou zařadit i odsouzení cizinci, vězni závislí na alkoholu, drogách, multirecidivisté, vězni vykonávající trest doživotí nebo dlouhodobé, tedy výjimečné tresty a vězni z prostředí organizovaného zločinu.⁴¹

Negativní jevy ve věznicích, které se výrazně podílí na narušování programů zacházení a života ve věznici ovlivňují postoje odsouzených a možnost jejich odklonu od kriminální kariéry. Je nutné, aby byly negativní jevy pozorně studované, protože bez poznání vlastností kteréhokoliv sociálního jevu nelze stanovit ani jeho prevenci. Každý výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby má svá specifika, která mohou výrazným způsobem ovlivňovat výchovné poslání trestu a v některých ohledech se mohou považovat spíše za překážku snažení.⁴²

K negativním jevům ve vězení patří černý trh, někdy označován jako „kolchoz“, který je spletitou pavučinou neformálních trhů. Jako sortiment zde slouží zboží, které je mimo vězení běžné. Jedná se o oděvy, zapalovače, cigarety, léky (používané jako drogy), pochutiny, alkohol, ale i drogy a zprostředkování vynášení zpráv z vězení. Pobyť ve vězení je také často spojený s formami agrese. Zde je útočníkem většinou vězeň s agresivními sklony, který je impulsivní a hádavý. Objektem agrese zde může být zaměstnanec věznice, spoluvězeň, ale také oběť může být vězeň, který je šikanován zaměstnancem věznice. K negativním jevům ve vězení patří sebevražedné jednání a sebepoškozování. Obecné motivace k tomuto jednání

³⁹ § 40, Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

⁴⁰ KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. 2012. s. 132 - 133

⁴¹ SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 42 - 43

⁴² SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 50 - 51

mohou být zátěžové situace spojené s uvězněním, nátlak na personál, citové vydírání členů rodiny. Častým negativním jevem ve vězení jsou hladovky – odmítání stravy, homosexualita, problematika zneužívání drog. Asi nejzávažnějším negativním jevem mohou být vzpoury ve věznicích a hromadné nekázně, kdy vězni mnohdy předpokládají sympatie sdělovacích prostředků. Vzpoury jsou v životě každé věznice závažnou mimořádnou situací, při které hrozí ztráty na životech nebo poškození zdraví, nejen zaměstnanců věznice, ale i vězňů.⁴³

2.2.6. Zaměstnávání vězňů

Práce ve vězeňství je označována jako nejdůležitější prostředek zacházení s vězni, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody. Podle názorů penologů i praktiků jsou tři základní pilíře pro zacházení s vězni, zejména s mladistvými a mladými dospělými. Jedná se o práci, vyučování a sport.⁴⁴ V této kapitole bude nastíněna problematika zaměstnávání vězňů v České republice.

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století byly pracovní podmínky vězňů založené na jejich rozdělení do oddílů a ubytování podle pracovišť. Z pracovní odměny odsouzeného se provádí srážky jednak k úhradě výživného pro jeho děti, jednak k úhradě nákladů výkonu trestu. Dále se jedná o srážky ze mzdy, a to obdobně podle pracovních předpisů. Zbylá část pracovní odměny vězně se rozděluje na kapesné a úložné. Z úložného může odsouzený poskytovat příspěvky své rodině a plnit své závazky. Zbytek úložného se vězni vyplácí neprodleně po jeho propuštění z výkonu trestu.⁴⁵

Ve věznicích v České republice jsou v současné době vytvářené podmínky pro zaměstnávání vězňů buď v rámci vlastní podnikatelské činnosti, nebo na smluvním základě s jiným podnikatelským subjektem či organizací. Podle § 30, zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, k zaměstnávání odsouzeného u jiného subjektu než věznice je třeba předchozího písemného souhlasu odsouzeného. Neplatí to například, pokud je odsouzený zaměstnáván Českou republikou, krajem, obcí, dobrovolným svazkem obcí nebo subjektem. Musí být uzavřena smlouva, která stanoví podrobné podmínky, za kterých budou vězni vykonávat dohodnuté práce. Je zde zakotven i postup při zaškolení vězňů k výkonu určených prací a také možný způsob zvyšování jejich pracovní kvalifikace.⁴⁶ Stejně podmínky

⁴³SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 52 - 59

⁴⁴HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 125

⁴⁵PERNICKÝ, Antonín. *Nápravně výchovný ústav ministerstva spravedlnosti Valdice*. 1990. s. 112

⁴⁶§ 30, Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

bezpečnosti a ochrany zdraví při práci musejí podnikatelské subjekty dodržovat i vůči vězňům stejně jako vůči pracovníkům, kteří jsou v pracovním poměru. Vězni jsou v souladu s účelem výkonu trestu zařazováni do práce podle toho, jaký mají zdravotní stav a také jaké mají pracovní schopnosti. Ředitel věznice má pravomoci na určení pracovní doby vězňů, popřípadě jim nařídít práci ve dnech pracovního klidu nebo práci přesčas.⁴⁷ Pokud je pracující vězeň v pracovní neschopnosti, tak vězeňská služba poskytuje náhradu odměny za stejných podmínek, jako ji poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci podle zákoníku práce.⁴⁸

Práci si vězni rozvíjejí pracovní návyky a s tím související vlastnosti osobnosti. Práce patří mezi typické lidské potřeby a přispívá zásadním způsobem ke snižování případné vězňovy agresivity a k celkovému zklidnění jeho osoby. Pro vězně je to silně motivační efekt zejména pravidelně vypláceného kapesného. Výše odměny může být zvyšována nebo snižována v závislosti na tom, jak si vězeň plní své povinnosti, jaké má chování a jednání.⁴⁹

Získáním a upevněním návyku pracovat, se současně také zvyšuje ve značné míře šance odsouzeného člověka na jeho začlenění do svobodné společnosti po propuštění z vězení. Proto zcela v souladu s evropskou vězeňskou filozofií, která je reprezentovaná Evropskými vězeňskými pravidly ukládá platný český zákon o výkonu trestu odnětí svobody odsouzenému povinnost pracovat, pokud byl do práce zařazen a je k ní zdravotně způsobilý. Praktická realizace v podmínkách české ekonomiky a vězeňství po roce 2000 je složitější a problematičtější. Důvodem je obtížné zařazení vězňů na pracoviště, která jsou v souladu jejich tělesnými či duševními schopnostmi a zdravotním stavem. Musejí dbát na zvýšení bezpečnostních rizik.⁵⁰ Příčiny nízké míry zaměstnanosti v období kolem roku 2006 jsou následující:

- malý zájem podnikatelských subjektů o práci odsouzených,
- nízká pracovní kvalifikace odsouzených,
- z bezpečnostních důvodů nelze zaměstnávat odsouzené mimo objekt věznice,
- míra nezaměstnanosti v jednotlivých regionech České republiky,
- nedostatek vhodných výrobních a skladovacích prostorů ve věznicích,
- nedostatek finančních prostředků na zřizování výrobních provozů,
- uplatňování minimální mzdy ve vězeňství,

⁴⁷NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. s. 31 - 32

⁴⁸§ 32, Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

⁴⁹HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 124

⁵⁰HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 125

- výrazný pohyb odsouzených,
- levnější pracovní síla ze zahraničí,
- nedostatek příslušníků vězeňské stráže ke střežení odsouzených mimo objekt věznice,
- špatný zdravotní stav odsouzených.⁵¹

Ve výkonu trestu odnětí svobody bylo v roce 2015 zaměstnáno všemi formami průměrně 8 238 osob z celkového počtu 14 972 zaměstnatelných odsouzených způsobilých k vykonávání práce. Odsouzení byli stejně jako v předešlých letech zařazováni na pracoviště ve vnitřním provozu, vlastní výrobě, provozovnách Střediska hospodářské činnosti a u podnikatelských subjektů a při pracích bez odměny pro zajištění běžného provozu věznice. V provozovnách hospodářské činnosti zaměstnáno průměrně 1 718 odsouzených, ve vnitřním provozu a vlastní výrobě 2 533 odsouzených a u cizích subjektů bylo zaměstnáno průměrně 1 524 odsouzených. Ve vzdělávacích a terapeutických programech a při pracích bez odměny bylo průměrně zařazeno 2 463 odsouzených. Pokud se jedná o platové ohodnocení práce vězňů, tak průměrná měsíční odměna odsouzených za rok 2015 byla 3 758 Kč, což je o 33 Kč více, než v roce 2014. Ve vnitřním provozu a vlastní výrobě mělo 2 533 pracujících odsouzených průměrnou měsíční odměnu 4 149 Kč, v provozovnách Střediska hospodářské činnosti mělo 1 718 pracujících odsouzených průměrnou měsíční odměnu 3 489 Kč a 1 524 pracujících odsouzených zařazených u cizích podnikatelských subjektů mělo průměrnou měsíční odměnu 3 631 Kč. Průměrné využití fondu pracovní doby činilo 73,26 %. Vícesměnnými provozy a rekonstrukce stávajících a nevyužitých stavebních prostor nebo vybudování nových výrobních hal by mohlo pomoci při snaze zvýšit počet zaměstnaných odsouzených osob a zároveň bude minimalizováno bezpečnostní riziko. Výstavba a rekonstrukce hal je však přímo závislá na schválení investičních prostředků, potřebných pro jejich realizaci. Dále se řeší možnost výstavby střežených pracovišť v prostorách budoucích zaměstnavatelů, v tomto případě je potřeba zajistit dostatečný počet dozorců a strážných.⁵²

⁵¹HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 126

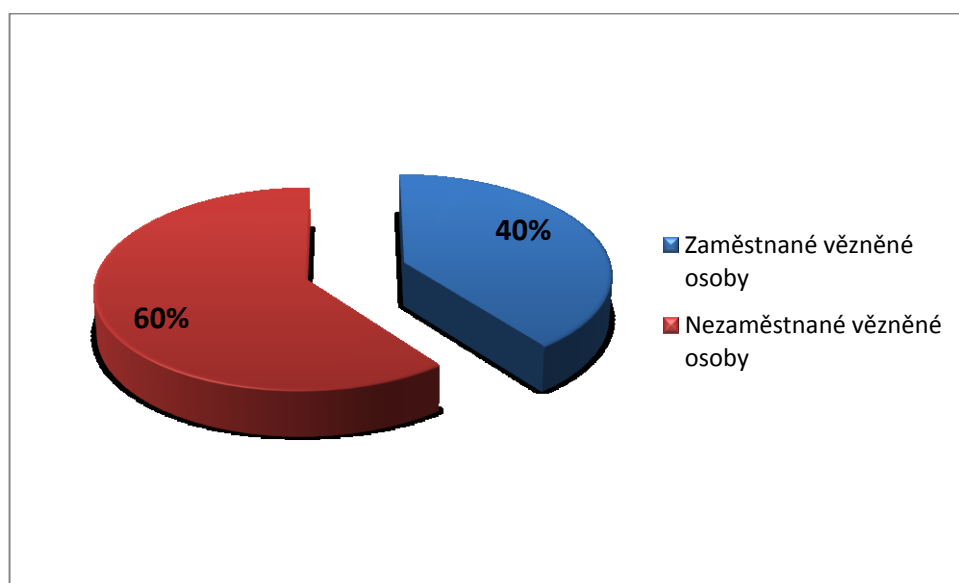
⁵²*Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015*. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>

Tabulka č. 2.11: Počet zaměstnaných vězňů v České republice osob k 31. 12. 2015

Rozdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zaměstnané vězněné osoby	8 238	39,6%
Nezaměstnané vězněné osoby	12 572	60,4%
Celkem vězňů osob	20 810	100,0%

Zdroj: statistiky Vězeňské služby České republiky 2015, vlastní zpracování

Graf č. 2.3: Počet zaměstnaných vězňů v České republice osob k 31. 12. 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

3. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH

„Ukažte mi vaše vězení a já vám řeknu, jaká je vaše společnost.“ řekl Winston Churchill. V roce 1984 byla v New Yorku sjednána Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Ta vychází z dokumentů jako je Charta Organizace spojených národů, Všeobecné deklarace lidských práv a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Úmluvu podepsali představitelé řady států, naše země (tehdejší) Československo, se svým podpisem připojilo v roce 1988. Tímto aktem, byly deklarovány principy humanizace v zacházení s každým uvězněným lidským jedincem a to i přesto, kdyby se jednalo o pachatele nejzávažnějších trestných činů. Přesto ještě v této době jsou známy nelidské vězeňské poměry v některých státech, jako je Rusko, Thajsko, či v některých jihoamerických a afrických zemích. Zacházení s vězni může souviset s jistou ekonomickou vyspělostí dané země, ovšem v případě Ruska je to spíše v důsledku politického vývoje.⁵³ Spáchaný trestný čin vyvolává u lidí nesouhlas a odsouzení a může se jednat jen o malé krádeže. Lidé oprávněně očekávají, že trestní justice bude pachatele stíhat a nakonec celého procesu vynese spravedlivý rozsudek.⁵⁴

V oblasti trestní politiky se uvádí ukazatel vězénství a ke srovnávání v tomto ohledu tradičně slouží počty vězňů v přepočtu na 100 000 obyvatel. Koeficientu do 150 vězňů na 100 000 obyvatel, se nejvíce vzdalují východoevropské a středoevropské země jako je například Estonsko, Polsko, Česká republika nebo Slovensko.⁵⁵

3.1. Evropská pravidla pro vězeňství

Základní principy Evropských vězeňských pravidel jsou následující:

- Se všemi osobami zbavenými svobody bude zacházeno tak, aby byla respektována jejich lidská práva.
- Osobám zbaveným svobody budou ponechána veškerá práva, která jim nebyla zákonně odňata uložením výkonu trestu nebo vazby.

⁵³HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 7

⁵⁴ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, ed. a DOUBRAVOVÁ, Dagmar, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. 2010. s. 7

⁵⁵HULMÁKOVÁ, Jana, VÁLKOVÁ, Helena, *České vězeňství na rozcestí*. in: VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. 2014. s. 29

- Omezení ukládaná osobám zbaveným svobody budou v nezbytně minimálním rozsahu a úměrná legitimnímu účelu, pro který byla uložena.
- Vězeňské podmínky, které porušují lidská práva vězňů, nelze ospravedlnit nedostatkem prostředků.
- Život ve vězení se musí co možná nejvíce přibližovat pozitivním aspektům života na svobodě.
- Výkon trestu bude zajišťován tak, aby umožnil osobám zbaveným svobody jejich opětné začlenění do svobodné společnosti.
- Je nutno podporovat spolupráci s externími sociálními službami a co možná nejvíce i zapojení občanských sdružení do vězeňského života.
- Vězeňští pracovníci vykonávají důležitou veřejnou službu a jejich přijímání, zaškolení i pracovní podmínky jim musí umožnit udržování vysoké úrovně jejich péče o uvězněné osoby.
- Ve všech věznicích musí probíhat pravidelné státní inspekce a nezávislé kontroly.⁵⁶

České vězeňství všechna výše uvedená pravidla dodržuje a je svým přístupem k vězněným srovnatelné s úrovní ostatních zemí Evropské unie.⁵⁷

Evropská vězeňská pravidla řeší všechna práva a povinnosti vězňů, povinnosti vězeňských správ jednotlivých zemí vůči vězňům, řeší, jaká má být forma a frekvence státního dohledu nad výkonem trestu a dodržováním lidských práv vězněných osob. Určují, že každý vězeň má mít v noci samostatnou celu, pokud vězni bydlí pohromadě, tak jen ti, kteří se hodí pro sdružování více osob. Ubytování musí odpovídat platným hygienickým normám. V pravidlech je také zakotvena povinnost vězeňským správám poskytovat vězňům dostatečné oblečení, jeho praní a údržbu, také stravování, dostupnou zdravotnickou péči, pravidelný a dostatečný styk vězně s vnějším světem, náboženskou, duchovní péči, a také úschovu majetku vězňů. Práce vězňů je považována za výchovný prvek, musí být smysluplná a mít takovou povahu, aby udržovala nebo zvyšovala schopnost vězně si po propuštění z vězení vlastní prací vydělat na živobytí.⁵⁸

⁵⁶EVROPSKÁ VĚZEŇSKÁ PRAVIDLA. *Příloha k doporučení Rec (2006) 2*. Dostupné z: http://vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Publikace/Evropsk%C3%A1%20v%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A1%20pravidla.pdf

⁵⁷SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. 2007. s. 19

⁵⁸MEZNÍK, Jiří, KALVODOVÁ, Věra a KUČTA, Josef. *Základy penologie*. 1995. s. 26 - 27

3.2. Vězeňský systém ve Slovenské republice

Také vězenství ve Slovenské republice od roku 1989 prošlo zásadními transformačními změnami, došlo k prohloubení humanizace a demokratizace výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Ve všeobecně závazných právních předpisech byly vymezeny základní normy, které upravují lidské práva a zachovávání lidské důstojnosti. Situace se vězenství ve Slovenské republice se také v období uplynulých desetiletích výrazně změnila díky vlivu nejen měnících se společensko-politických podmínek, ale také vlivem ekonomické situace. V období posledních deseti let, muselo slovenské vězeňství reagovat na neustále se zvyšující počet vězněných osob. Dále také nedostatečné finance pro potřeby vězenství, nárůst vězeňské populace, neustále se zhoršující technický stav majetku státu ve správě sboru slovenské vězeňské a justiční stráže, špatný stav ubytovacích prostor, technické infrastruktury, dopravních prostředků a zbraní.⁵⁹ Cílem legislativy ve vězenství Slovenské republiky je vytvoření moderního, efektivního a ekonomického systému výkonu trestu odnětí svobody, respektovat příslušné mezinárodní konvence a současně zohlednit kulturní a společenské specifika Slovenska.⁶⁰ Vězeňský systém Slovenské republiky se také dělí na tři typy věznic, které se liší stupněm ostrahy. Věznice pro vězně s méně závažným proviněním je s minimálním stupněm ostrahy, po ní následuje věznice se středním stupněm ostrahy a pro nejtěžší zločince jsou určeny věznice s maximálním stupněm ostrahy.⁶¹

Tabulka č 3.1: Počet vězněných osob ve Slovenské republice k 31. 12. 2015

Rozdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Odsouzení	8 567	86,4%
Obvinění	1 346	13,6%
Celkem	9 913	100,0%

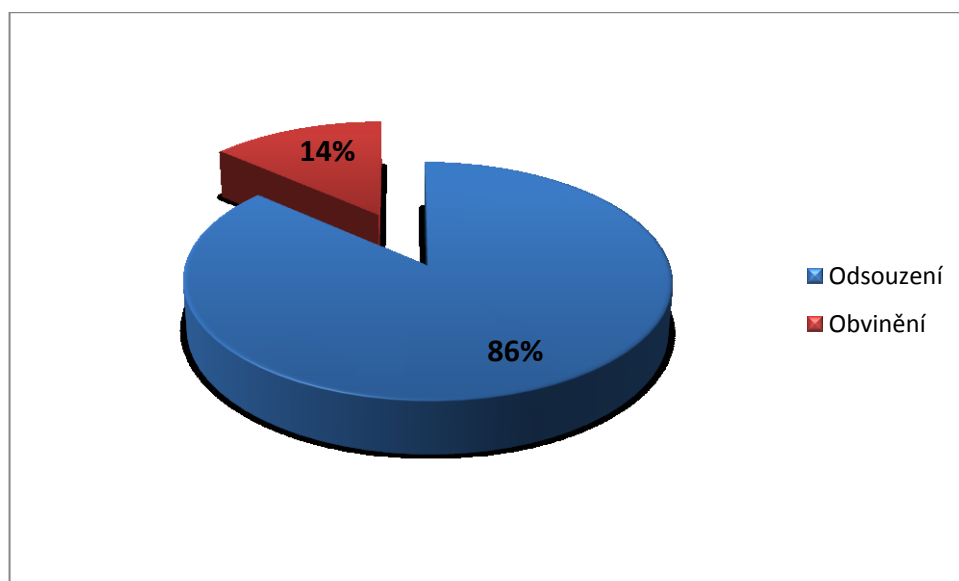
Zdroj: Štatistika - December 2015 Zboru väzenskej a justičnej stráže, vlastní zpracování

⁵⁹ *Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020*. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>

⁶⁰ FÁBRY, Anton, NOVÁK, Ivan. *Základy penológie*. 1995. s. 35

⁶¹ *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 201*. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

Graf č. 3.1: Počet vězněných osob ve Slovenské republice k 31. 12. 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 3.1 je znázorněný počet odsouzených a obviněných osob ve Slovenské republice k 31. 12. 2015. Počet odsouzených ve sledovaném období byl 8 567, což je kolem 86% celkového počtu uvězněných osob. Přes 13% osob čeká ve vazební věznici na rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.

Tabulka č. 3.2: Počet odsouzených osob podle jednotlivých typů věznic ve Slovenské republice k 31. 12. 2017

Stupeň strážení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Minimální	4 397	51,32%
Střední	3 508	40,91%
Maximální	601	7%
Mladiství	61	0,77%
Celkem	8 567	100,00%

Zdroj: Štatistika – December 2015 Zboru väzenskej a justičnej stráže, vlastní zpracování

V tabulce č. 3.2 jsou znázorněni odsouzení podle jednotlivých typů věznic ve Slovenské republice ve sledovaném období. Největší počet odsouzených si odpykává trest ve věznicích s minimální ostrahou a následně ve věznicích se středním stupněm ostrahy.

3.2.1. Mediace ve Slovenské republice

Na Slovensku mají probační mediační a službu jako v České republice, je také součástí resortu spravedlnosti. V ostatních zemích je to různé, většinou je to tak, že probační služba existuje samostatně pod ministerstvem spravedlnosti, ve starších zemích Evropské unie je probační služba poměrně samostatná a nezávislá instituce, ale globálně také podléhá ministerstvu spravedlnosti. Nejstarší je holandská probační služba, která má existenci již více než 170 let od založení, druhá nejstarší se 100letou tradicí je britská probační služba (Národní probační služba Anglie a Walesu).⁶² Mediace na Slovensku je neformálním, dobrovolným a důvěrným postupem pro mimosoudní řešení sporů prostřednictvím služeb mediátora. Cílem mediace je dosáhnout dohody, která je přijatelná pro obě strany. Dohoda, která z mediačního řízení vzejde, musí mít písemnou formu. Platí především pro strany této dohody a je pro ně závazná. Na základě této dohody má oprávněná strana právo domáhat se soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce, pokud je tato dohoda:

- sepsána ve formě notářského zápisu,
- schválena jako smír před soudem, rozhodčím orgánem.

Pokud mediace nevede k uzavření dohody, je možno domáhat se předmětných práv u soudu.⁶³ Na Slovensku, podle zákona o probačních a mediačních úřednících, může být za probačního a mediačního úředníka, jmenovaný občan Slovenské republiky, který splňuje kritéria, jako jsou předpoklady podle zákona o státní službě, který dále získal vysokoškolské vzdělání druhého stupně absolvováním magisterského právnického, učitelského, teologického nebo jiného společenskovědního studijního programu a nebo má uznaný doklad o takovém vysokoškolském vzdělání vydaný zahraniční vysokou školou.⁶⁴

Vymezení činnosti Probační a mediační služby je uvedeno v Trestném zákoně Slovenské republiky a v § 32 ustanovuje platný systém trestů. Ale stejně jako v České republice tak i na Slovensku, je možné se setkat s mediací v netrestných věcech. Mediační proces řídí mediátor, nebo případně více mediátorů, který pomáhá stranám dospět k vzájemné dohodě. Mediátor tedy o výsledku nerozhoduje tak, jak to činí například soudce v soudním řízení, ale výsledkem působení mediátora je dohoda účastníků konfliktu. Tuto mediaci

⁶² Časopis Sociální práce. *Probace a mediacie*.

⁶³ *Mediace Slovensko*. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sk-cs.do?member=1

⁶⁴ Zákon č. 550/2003 Z., zákon o probačných a mediačních úřednících

vykonávají různá centra a jako právní formu využívají formu občanských sdružení, jedná se o právnické osoby neziskového charakteru.⁶⁵

3.2.2. Sbor vězeňské a justiční stráže

Sbor vězeňské a justiční stráže plní na Slovensku úkoly v oblasti výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody, ochrany a střežení objektů sboru a ochrany pořádku a bezpečnosti v soudních objektech a objektech prokuratury ozbrojený bezpečnostní sbor Slovenský sbor vězeňské a justiční stráže. Ten je řízen podle zákona č. 4/2001 Sb. Zákona o sboru vězeňské a justiční stráže. Sbor je podřízený ministrovi spravedlnosti Slovenské republiky, v čele sboru je generální ředitel, kterého do funkce jmenuje a z ní odvolává ministr. Generální ředitel za svou činnost zodpovídá přímo ministrovi. Slovenský sbor vězeňské a justiční stráže má podobné úkoly jako naše Vězeňská služba. K základním úkolům Slovenského sboru vězeňské a justiční stráže patří kromě zabezpečení výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody také zadržení obviněného a odsouzeného v soudním objektu a dodání do výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody, zabezpečení a ochrana objektů pro výkon trestu, zabezpečení péče a zaměstnanosti odsouzených, zabezpečení pořádku a bezpečnosti v soudních objektech. Slovenský sbor vězeňské a justiční stráže také zabezpečuje a vykonává eskorty na území Slovenské republiky a vykonává program ochrany svědka. K dalším jeho činnostem patří zabezpečení zdravotní služby pro zaměstnance a odsouzené, působí jako orgán činný v trestním řízení, v rámci odhalování trestných činů nejen odsouzených osob, ale také příslušníků sboru. K jeho dalším úkolům také patří spolupráce s vězeňskými službami jiných států a vedení evidencí a statistik, které jsou potřebné pro plnění úkolů sboru.⁶⁶

Ubytovací plocha v cele musí být nejméně 3,5 m² a je zde možnost ji přechodně snížit. Na základě bezpečnostních kritérií jsou ve vězení jednomístné, dvojímístné, ale také vícemístné cely. Vězni jsou ubytováni v celách nebo na pokojích. V cele nebo na pokoji musí být stůl, rozhlas, a elektrické osvětlení. Třikrát denně dostává vězeň stravu, která odpovídá doporučeným výživovým dávkám. Přihlíží se také na kulturní a náboženské tradice vězňů. Odsouzený může mít v cele nebo na pokoji fotografie, vlastní knihy, časopisy, studijní materiály a jiné osobní věci. Ve věznicích mají možnost vězni nejen se vzdělávat, ale také

⁶⁵ VÍTŮ, Žaneta. *Mediace*. Dostupné z: <http://www.ak-vitu.cz/mediace>

⁶⁶ *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015*. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

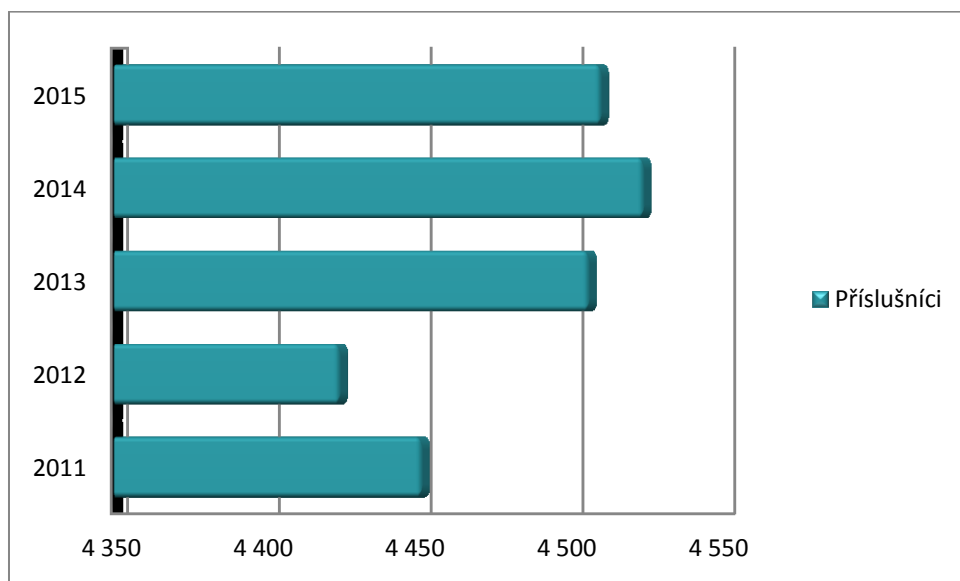
sportovat a navštěvovat různé zájmové kroužky. V roce 2014 představovala celková ubytovací kapacita určená pro výkon trestu 9 468 míst, využití ubytovacích kapacit výkonu trestu představovalo 90,8 %.⁶⁷

Tabulka č. 3.3: Vývoj počtu příslušníků ve Slovenské republice

Roky	Příslušníci
2011	4 451
2012	4 424
2013	4 506
2014	4 524
2015	4 510

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

Graf č. 3.2: Vývoj počtu příslušníků ve Slovenské republice

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 3.3 a následně i v grafu č. 3.2 je znázorněn vývoj příslušníků Sboru vězeňské a justiční stráže Slovenské republiky v pětiletém období 2011 – 2015. Celkový počet zaměstnaných se ve sledovaném období pohybuje kolem 4 500. Z toho vyplývá, že počty příslušníků se pohybují skoro na stejném počtu zaměstnaných.

⁶⁷ Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

Tabulka č. 3.4: Příslušníci podle dosaženého vzdělání ve Slovenské republice k 31. 12. 2015

Střední s maturitou	I.stupeň studia	II.stupeň studia	III.stupeň studia	Celkem
2 797	289	1 409	15	4 510

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 3.5: Příslušníci podle věku ve Slovenské republice k 31. 12. 2015

Do 25 let	26-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	Nad 51 let
157	550	840	1 065	842	589	467

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

V tabulce č. 3.4 s č. 3.5 je znázorněn počet příslušníků vězeňské služby podle dosaženého vzdělání a podle jejich věku k 31. 12. 2015. Nejčetnější skupinou jsou lidé, se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou. Nejpočetnější skupina je ve věku od 31 let do 45, ve které je největší počet osob ve věku 36-40 let.

3.2.3. Management Sboru vězeňské a justiční stráže Slovenské republiky

Slovenský Sbor vězeňské a justiční stráže je charakterizovaný jako ozbrojený bezpečnostní sbor, který plní úlohy na úseku výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody, ochrany a střežení objektů sboru a ochrany pořádku a bezpečnosti v soudních objektech a objektech prokuratury. Sbor je tvořen:

- Generálním ředitelstvím,
- Ústavy výkonu vazby, ústavy výkonu trestu odnětí svobody, ústav na výkon trestu odnětí svobody pro mladistvé a nemocnice pro obviněné a odsouzené,
- Příslušníky sboru,
- Generální ředitelství a jednotlivé ústavy jsou zřizovány Ministerstvem spravedlnosti SR, přičemž samotný sbor je podřízen ministru spravedlnosti. Generální ředitel je za výkon své funkce odpovědný přímo ministru spravedlnosti.⁶⁸

⁶⁸ Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

3.2.4. Rozpočet Sboru vězeňské a justiční stráže Slovenské republiky

Schválený rozpočet výdajů na rok 2015 představoval objem v sumě 147 403 113 eur, v průběhu roku 2015 byl rozpočtovými opatřeními zvýšený o 8 945 292 eur na úroveň 156 348 405 eur. Celkové příjmy k 31. 12. 2015 představovaly 16 681 378 eur. V plnění příjmů státního rozpočtu byl zaznamenán nárůst o 56 579 eur oproti roku 2014.

Tabulka č. 3.6: Členění příjmů a výdajů sboru vězeňské a justiční stráže ve Slovenské republice za rok 2015

Příjmy (v Eur)			Výdaje (v Eur)		
Schválené	Po změnách	Skutečné	Schválené	Po změnách	Skutečné
13 782 794	13 782 794	15 854 568	147 403 113	156 348 405	157 173 761

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

Tabulka č. 3.7: Členění příjmů a výdajů sboru vězeňské a justiční stráže ve Slovenské republice za rok 2015

	Absolutní četnost (v Eur)	Relativní četnost
Závazné příjmy	8 619 145	54,36%
Ostatní příjmy	7 235 423	45,64%
Příjmy celkem	15 854 568	100,00%
Běžné výdaje	149 797 628	95,30%
Kapitálové výdaje	7 376 133	4,70%
Výdaje celkem	157 173 761	100,00%

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

V tabulce č. 3.6 jsou uvedeny příjmy a výdaje Sboru vězeňské a justiční stráže ve Slovenské republice za rok 2015 a následně v tabulce č. 3.7 jsou jednotlivé příjmy a výdaje rozčleněny. Největší příjmovou položkou jsou závazné příjmy, do kterých patří příjmy z vedlejší hospodářské činnosti věznic.

Tabulka č. 3.8: Platy příslušníků a zaměstnanců sboru vězeňské a justiční stráže ve Slovenské republice za rok 2015

	Platy celkem (v Eur)	Průmětný měsíční plat (v Eur)
Příslušníci	69 072 155	1 280,59
Zaměstnanci	5 667 353	684,59

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

3.2.5. Zacházení s vězni a bezpečnost ve věznicích

Na Slovensku je v rámci věznic uplatňována preventivně-bezpečnostní činnost v jejich vnitřním systému bezpečnosti. Je součástí Koncepce bezpečnosti ve vězeňském systému Slovenské republiky, vytvořené v roce 1994. Za účelem koordinace prevence a realizace speciální prevence zaměřené na předcházení a odhalování trestné činnosti obviněných a odsouzených, byla zřízená specializovaná složka sboru, preventivně-bezpečnostní služba. Působí na Generálním ředitelství sboru a ve věznicích na výkon vazby a na výkon trestu odnětí svobody. Její členové mohou při jednotlivých procesních úkonech vystupovat samostatně nebo v úzké spolupráci s policisty Policejního sboru Slovenské republiky. V rámci své činnosti provádí členové této služby osobní pátrání v objektech věznic, využívají informační techniku, zabezpečovací techniku, vedou evidenci nebezpečných osob ve vězení.⁶⁹

Ve sledovaném období (2015) byl zaznamenán jeden pokus o útěk a jedno vzdálení z nehlídaného pracoviště mimo věznici. Příslušníky preventivně-bezpečnostní služby byl v průběhu roku 2015 ve věznicích zaznamenán záchyt podezření na omamné a psychotropní látky ve dvanácti případech (v roce 2014 bylo sedm případů. Zajištěných bylo dvacet dva mobilních telefonů a dvacet jedna SIM karet). Pověření příslušníci preventivně-bezpečnostní služby přijali 27 trestních oznámení, které směřovali proti příslušníkům sboru. Z uvedeného počtu bylo k 31. 12. 2015 ukončených 25 trestních věcí, z toho v 21 případech bylo odmítnutí věci, v jednom případě bylo zastavení trestního stíhání a ve dvou případech bylo postoupení věcně a místně příslušnému orgánu činnému v trestním řízení. Pověření příslušníci sboru ve vězení přijali k 31. 12. 2015 do trestného řízení 89 trestních věcí, ze spáchání kterých byli

⁶⁹LOBODAŠ. Oto. *Osobitné preventívno-bezpečnostné činnosti vo vnútornom systéme bezpečnosti vo väzenskom systéme Slovenskej republiky*. 2004. s. 158 - 162

podezřelé v pěti případech obviněné osoby, v padesáti jedna případech odsouzené osoby, v osmi případech příslušníci sboru a v dvaceti pěti případech byl neznámý pachatel.⁷⁰

3.2.6. Zaměstnávání vězňů

Ke dni 31. 12. 2015 bylo ve slovenských vězeňských zařízeních celkem 9.913 osob, z toho 1. 346 obviněných a 8.567 odsouzených.⁷¹ V roce 2015 bylo z celkového počtu 9.913 vězněných osob, zařazeno do práce 4.507 osob. Zaměstnanost činila 69,24 %. Vytváření nových pracovních míst pro vězně je náročné především z důvodu jejich nekvalifikovanosti a v mnohých případech i absencí pracovních návyků u těchto osob. Snahou sboru je získávat zakázky na nenáročné montážní a výrobní práce do vnitřních prostorů věznic. Zájem odběratelů práce vězňů je však větší k uzavírání smluv na venkovní nehlídaná pracoviště s dohledem nebo dozorem. Přitom je zájem ze strany vězňů pracovat vysoký. Během roku 2015 bylo zaznamenáno jen sedmnáct případů odmítnutí práce vězni.⁷² V koncepci vězeňství Slovenské republiky na období 2011 až 2020 je strategickým záměrem v rámci zaměstnávání vězněných osob udržet, rozšířit a zkvalitnit činnost středisek zaměřených na výrobu produktů pro vlastní potřebu věznic. Pro udržení efektivního provozu těchto středisek je nevyhnutelná obnova technologických zařízení, budov a dopravních prostředků.⁷³ Problémy spojené se zaměstnaností vězněných osob jsou následující:

- míra nezaměstnanosti celé společnosti,
- nedostatek vhodných pracovních prostorů, uvnitř věznice i mimo věznici,
- nemožnost zaměstnat odsouzené, kteří nesplňují bezpečnostní kritéria, mimo ústav,
- nízké kvalifikační předpoklady odsouzených,
- rozpad velkých podniků zaměstnávajících odsouzené,
- vznik soukromého sektoru,

⁷⁰ *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015*. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

⁷¹ *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015*. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

⁷² *Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015*. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

⁷³ *Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020*. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>

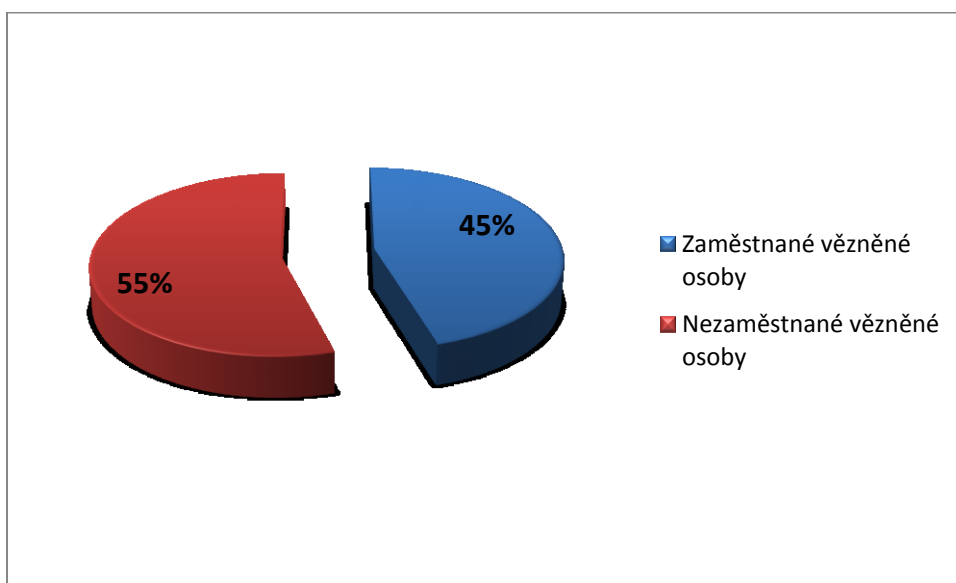
- rušení státních zakázek.⁷⁴

Tabulka č. 3.9: Počet zaměstnaných vězněných osob ve Slovenské republice k 31. 12. 2015

Rozdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zaměstnané vězněné osoby	4 507	45,4%
Nezaměstnané vězněné osoby	5 406	54,5%
Celkem vězněných osob	9 913	100,0%

Zdroj: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015, vlastní zpracování

Graf č. 3.3: Počet zaměstnaných vězněných osob ve Slovenské republice k 31. 12. 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

⁷⁴HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 126 - 127

3.3. Vězeňský systém v Polské republice

Základ pro reformu polského vězeňského systému byl stejně jako pro další země „východního bloku“ zrušení komunismu. V Polsku se v tomto období uskutečnily zásadní změny vězeňského systému bez násilí ze strany uvězněných osob a bez aktivních protestů pracovníků věznic. Dokonce v některých ohledech byl polský model v předstihu před justičními systémy mnohých zemí západní Evropy. V polském procesu úspěšných změn bylo několik klíčových prvků. Úkolem bylo zajistit takové prostředí, ve kterém by vězeňský personál s vězni zacházel lidsky, slušně a přiměřeně. Dále dát vězňům možnost nejen udržet, ale také rozvíjet vztahy s rodinou i s přáteli. Odsouzené osoby jsou v Polsku umísťovány do věznic podle toho, zda se jedná o první delikt či jsou recidivisté. Také je brán ohled na charakter trestného činu a věk pachatele. Rozdělení věznic v Polsku je na věznice otevřené, polootevřené a uzavřené. V každém typu věznic platí jiný režim ostrahy, a samozřejmě, že v uzavřené věznici platí nejpřísnější pravidla.⁷⁵

V Polsku měla vězeňská služba od roku 2000 problémy s kapacitami vězeňských zařízení. Často byla kapacita na jednoho vězně výrazně pod hranicí 4 m² na vězně. V Polsku je minimální povinný prostor na jednoho vězně určen 3 m², což je jeden z nejnižších požadavků v Evropě. Nejhorší situace byla v Polsku v roce 2006, kdy byla kapacita věznic překročena v průměru o 24 %. Byla podniknuta široká opatření, mimo jiné i navýšení kapacity věznic a také byl v roce 2007 zaveden do právního řádu trest „domácího vězení“, takže v roce 2009 byla přeplněnost v Polsku na úrovni kolem 4 %.⁷⁶ V roce 2010 bylo v polských věznicích kolem 90 tisíc osob. V roce 2016 bylo v rámci Konference Penitenciární v polském Olsztyně konstatováno, že v současnosti je v polských věznicích úbytek vězňů, v roce 2015 jich bylo kolem 70 tisíc. S tím také klesl počet vězněných osob ve statistikách na 100 tisíc obyvatel, který je v Polsku nyní méně než 200 vězněných osob. Jak dále polští odborníci na konferenci uváděli, v Polsku není přeplněnost věznic a je zde na jednoho vězně plocha v cele kolem 4 m².⁷⁷

⁷⁵ Ministerstwo Sprawiedliwości. *Działalność*. Dostupné z: <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/>

⁷⁶ MOTEJL, Otakar a kol. *Vězeňství*. 2010. s. 34

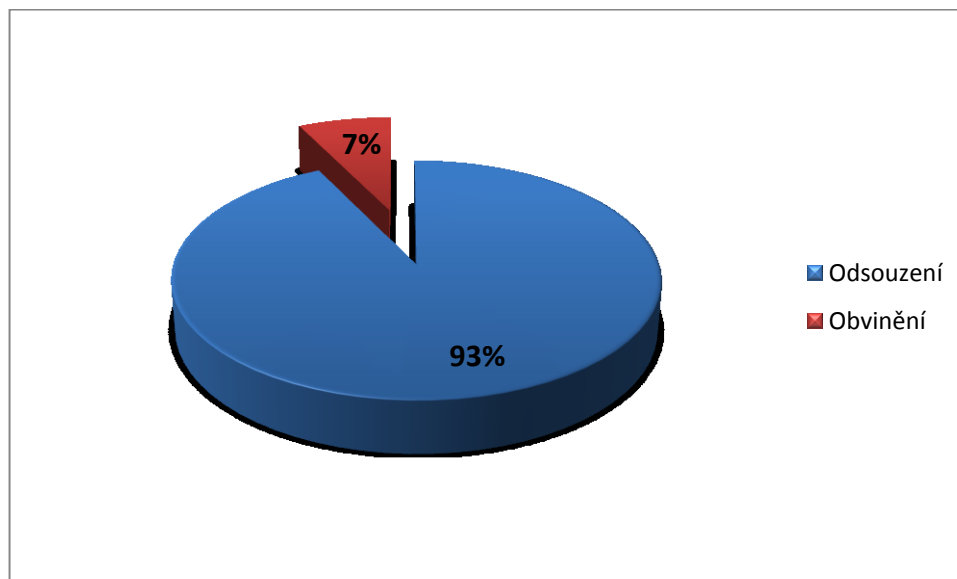
⁷⁷ Naukowcy zaglądają za „kraty”. *Olsztyńska Konferencja Penitencjarna „Współczesne systemy penitencjarne” 2016*. Dostupné z: <http://www.uwm.edu.pl/egazeta/naukowcy-zagladaja-za-kraty>

Tabulka č. 3.10: Počet vězněných osob v Polské republice k 31. 12. 2015

Rozdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Odsouzení	66 674	92,8%
Obvinění	5 172	7,2%
Celkem	71 846	100,0%

Zdroj: Statystyki grudzień 2015. Źródło sprawozdania statystyczne MS, vlastní zpracování

Graf č. 3.4: Počet vězněných osob v Polské republice k 31. 12. 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 3.10 je znázorněný počet odsouzených a obviněných osob v Polské republice k 31. 12. 2015. Počet odsouzených ve sledovaném období byl 66 674, což je kolem 93% celkového počtu uvězněných osob. Něco málo přes 7% osob čeká ve vazební věznici na rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.

Tabulka č. 3.11: Počet vězněných osob podle jednotlivých typů věznic v Polské republice k 31. 12. 2015

Stupeň strážení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Otevřený	2 033	3,20%
Polootevřený	32 534	48,80%
Uzavřený	31 280	46,90%
Nezařazení	727	1,10%
Celkem	66 674	100,00%

Zdroj: Statystyki grudzień 2015. Źródło sprawozdania statystyczne MS, vlastní zpracování

V tabulce č. 3.11 jsou znázorněni odsouzení podle jednotlivých typů věznic v Polské republice ve sledovaném období. Jde vidět, že největší počet odsouzených si odpykává trest v polootevřených věznicích a následně v uzavřených věznicích.

3.3.1. Mediace v Polské republice

V Polské republice je mediace upravena občanským soudním řádem a trestním řádem, zákonem o řízení ve věcech mladistvých, zákonem o soudních poplatcích v občanskoprávních věcech. Kromě toho byly vydány prováděcí podzákonné předpisy (vyhlášky), které podrobně upravují mediační řízení podle jednotlivých druhů věcí. Polské trestní právo rozlišuje následující formy, které se označují jako probační, jako je například podmíněný trest, podmíněné předčasné propuštění od trestu odnětí svobody, podmíněného zastavení trestního stíhání. V rámci instituce trestního práva, může soud ustanovit určenou probační podmínku odpovědnosti podle trestního zákona. V Polsku, stejně jako v jiných zemích, se ukázalo, že nárůst trestné činnosti s sebou nese nevyhnutelné zvýšení nákladů, a to nejen v podobě škod způsobených, ale také nákladů na boj proti trestné činnosti. Polští odborníci v té věci uvádějí, že roční náklady na jednoho vězně v řadě zemí převyšují náklady na studium na nejprestižnějších univerzitách za stejné období.⁷⁸ V roce 2010 byla na ministerstvu spravedlnosti vytvořena jednotka zabývající se problematikou mediace, která v současné době funguje jako Oddělení obětí trestných činů a propagace mediace (Wydział ds. Pokrzywdzonych Przestępstwem i ds. Promocji Mediacji) v sekci mezinárodní spolupráce a lidských práv. V roce 2010 byla z podnětu ministerstva spravedlnosti Polské republiky zřízena síť koordinátorů mediace. Mezi koordinátory patří soudci, probační úředníci, mediátoři, a to u odvolacích soudů, všech krajských soudů a i u soudů obvodních. V Polsku, stejně jako i u nás a na Slovensku, existuje rovněž řada nevládních organizací a společností, které při propagaci mediace a utváření jejích vnějších norem plní významnou úlohu. Tyto organizace stanoví své vlastní normy v oblastech školení, požadavků na kandidáty, kteří se chtějí stát mediátory, metod vedení mediace, etických norem a osvědčených profesních postupů. Tato regulační opatření mají interní charakter a vztahují se pouze na mediátory sdružené v příslušné organizaci.

⁷⁸ KOCHANOWSKI, Janusz. Probacja w polskim Kodeskie karnym. Dostupné z: http://www.kochanowski.pl/pub_probwkk.html

Mediace je přípustná v řadě oblastí a podle polského práva lze mediaci využít v následujících věcech:

- občanskoprávních,
- obchodních,
- pracovněprávních,
- rodinných,
- týkajících se nezletilých,
- trestních,
- soudně-správních.

V současné době je mediaci v Polsku v největší míře vedena v trestních a občanskoprávních věcech. Nejdynamičtěji se pak v letech 2012–2013 rozvíjela mediaci ve věcech obchodních a v oblasti rodinného práva.⁷⁹

3.3.2. Vězeňská služba

Polská vězeňská služba je uniformovaná a ozbrojená formace, je podřízené ministerstvu spravedlnosti a má svou vlastní organizační strukturu. „*Je to kvalifikována jako dispoziční uniformovaná skupina, která se vyznačuje: vydáváním rozkazů, uniformami, potencionálním ubytováním v kasárnách (v závislosti na různé stavy pohotovosti), omezením rodinného a soukromého života z důvodu vykonávání služby a s možností zvláštních finančních odměn od státu (např. sociální výhody, kratší služební doba vzhledem k jiným profesním skupinám, stabilita zaměstnání, stabilní důchodové a výsluhové předpisy).*“⁸⁰ Její odlišení od jiných neuniformovaných profesních skupin je dáno také zvláštním právním statutem, statutem veřejného činitele. V rámci takové skupiny musí být činitel neustále připraven k plnění svých profesních povinností. Služební zákon popisuje kompetence, zásady služební hierarchie a také práva a povinnosti pracovníků veřejné správy.⁸¹ Vězeňská služba je

⁷⁹ *Mediace Polsko*. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-pl-cs.do?member=1

⁸⁰ KALAMAN, Marek. *Specifika právní situace veřejné činitelky vězeňské služby v Polsku*. 2014. s. 211

⁸¹ KALAMAN, Marek. *Specifika právní situace veřejné činitelky vězeňské služby v Polsku*. 2014. s. 211

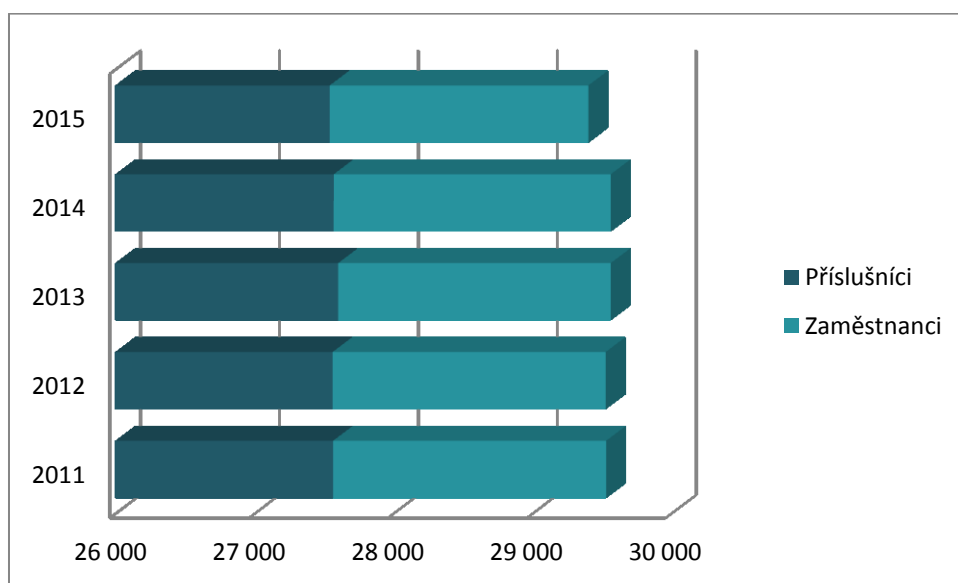
realizována na zásadách stanovených v trestním zákoníku, vykonává úkoly při vykonávání trestů odnětí svobody a vazby. Na některých úsecích věznice si polští příslušníci vězeňské služby k běžnému stejnokroji do služby ještě oblékají ochranné vesty proti řezným a bodným zbraním, která slouží jako bezpečnostně ochranný prvek.⁸²

Tabulka č. 3.12: Vývoj počtu příslušníků a zaměstnanců v Polské republice k 31. 12. 2015

	Příslušníci	Zaměstnanci	Celkem
2011	27 566	1 966	29 532
2012	27 563	1 966	29 529
2013	27 603	1 962	29 565
2014	27 571	1 994	29 565
2015	27 542	1 862	29 404

Zdroj: Roční statistika vězeňské služby v Polsku, vlastní zpracování

Graf č. 3.5: Vývoj počtu příslušníků a zaměstnanců v Polské republice k 31. 12. 2015

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce č. 3.12 a následně i v grafu č. 3.5 je znázorněn vývoj příslušníků a zaměstnanců Polské republiky v pětiletém období 2011 – 2015. Celkový počet zaměstnaných se ve sledovaném období pohybuje kolem 29 500.

⁸²Návštěva v Polsku. České vězeňství. č. 3/2004, s. 20. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/?dokumenty=3>

Tabulka č. 3.13: Příslušníci podle dosaženého vzdělání v Polské republice k 31. 12. 2015

Základní vzdělání a gymnázium	Odborné učiliště	Střední školy	Vyšší odborné	Vyšší vysokoškolské	Celkem
1	540	11 517	3 549	11 935	27 542

Zdroj: Roční statistika vězeňské služby v Polsku, vlastní zpracování

Tabulka č. 3.14: Příslušníci podle věku v Polské republice k 31. 12. 2015

Méně než 21 let	21-25 let	26-30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51-55 let	56-60 let	Víc než 60 let
13	1 181	4 966	7 569	7 021	4 139	1 874	638	127	14

V tabulce č. 3.13 a č. 3.14 je znázorněný počet příslušníků vězeňské služby podle dosaženého vzdělání a podle jejich věku k 31. 12. 2015. Nejčetnější skupinou jsou lidé se vyšším vysokoškolským vzděláním a také se středoškolským vzděláním. Nejpočetnější skupina je ve věku od 26 let do 50, ve které je největší počet osob ve věku 36-40 let.

3.3.3. Management Vězeňské služby Polské republiky

Polská vězeňská služba je uniformovaná a ozbrojená nepolitická organizace podřízená ministru spravedlnosti. Má vlastní organizační strukturu. Orgány polské vězeňské služby jsou:

- Generální ředitel Vězeňské služby,
- Okresní ředitel Vězeňské služby,
- Ředitel vězení,
- Velitel střediska vzdělávání Vězeňské služby,
- Velitel výcvikového střediska Vězeňské služby,
- Velitel střediska pro zaměstnance Vězeňské služby.⁸³

3.3.4. Rozpočet Vězeňské služby Polské republiky

Schválený rozpočet výdajů na rok 2015 představoval objem v sumě 4 082 788 tis. zł. Skutečné výdaje pro rok 2015 byly celkem 4 080 409 tis. zł.

⁸³ *Ministerstwo Sprawiedliwości informacj statystyczna, Warszawa.* Dostupné z: <http://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>

Tabulka č. 3.15: Členění příjmů a výdajů vězeňské služby v Polské republice za rok 2015

Příjmy (v zł)			Výdaje (v zł)		
Schválené	Po změnách	Skutečné	Schválené	Po změnách	Skutečné
9 263 000	9 263 000	10 485 000	4 082 788 000	4 082 788 000	4 080 409 000

Zdroj: Roční statistika vězeňské služby v Polsku, vlastní zpracování

Tabulka č. 3.16: Členění příjmů a výdajů vězeňské služby v Polské republice za rok 2015

	Absolutní četnost (v zł)	Relativní četnost
Činnost vězeňství	8 115 000	77,40%
Ostatní činnost	1 148 000	22,60%
Příjmy celkem	10 485 000	100,00%
Na vězeňství	2 711 621 000	66,45%
Důchody	1 349 675 000	33,02%
Ostatní činnost	21 492 000	0,53%
Výdaje celkem	4 080 409 000	100,00%

Zdroj: Roční statistika vězeňské služby v Polsku, vlastní zpracování

V tabulce č. 3.15 jsou uvedeny příjmy a výdaje Vězeňské služby v Polské republice za rok 2015 a následně v tabulce č. 3.16 jsou jednotlivé příjmy a výdaje rozčleněny. Největší příjmovou položkou je činnost vězeňství.

Tabulka č. 3.17: Platy příslušníků vězeňské služby v Polské republice za rok 2015

	Platy celkem (v zł)	Průmětný měsíční plat (v zł)
Příslušníci	1 610 274 000	4 376

Zdroj: Roční statistika vězeňské služby v Polsku, vlastní zpracování

3.3.5. Zacházení s vězni a bezpečnost ve věznicích

Bezpečnost vězeňských zařízení je základním ukazatelem stupně účinnosti vězeňského systému. Pro Polsko, i když zde byla v minulosti podle údajů přeplněnost věznic, je stav bezpečnosti společnosti, bezpečnosti vězeňského personálu a bezpečnosti lidí, kteří jsou zbaveni svobody udržován na uspokojivé úrovni. Úspěch je dán, díky profesionalitě a odhodlání vězeňského personálu. Postupují subjektivně a zacházejí s nejnebezpečnějšími

vězni individuálně. Zároveň je zde snaha, aby byla rozšířena základna polského vězeňského systému tak, aby se řešil problém přeplněnosti, i když je výstavba vězeňských zařízení spojena s vysokými náklady a společnost je vynakládá jen velmi neochotně. Výše uvedené izolování nejnebezpečnějších vězňů v malých jednotkách, kde je zvýšená ostraha, v polských podmínkách funguje. V zájmu bezpečnosti vězeňského personálu a lidí, kteří jsou zbaveni svobody a současně za předpokladu, že poskytování statutu nebezpečného vězně probíhá uvážene, zaručuje toto řešení bezpečnost a při zachování profesionality vězeňského personálu nezpůsobuje podstatné zvýšení nepohodlí výkonu trestu.⁸⁴

3.3.6. Zaměstnávání vězňů

V Polsku, stejně jako v jiných zemích, kde bylo nově po roce 1989 zavedené tržní hospodářství, došlo k oslabení možnosti placeného zaměstnávání vězňů. Velice často mají vězni nízkou úroveň odborné přípravy, slabou motivaci a návykové problémy. V zaměstnanosti vězňů v Polsku došlo ke změně také v důsledku rozsudku Ústavního soudu ze dne 23. února 2010, kterým byla stanovena mzda vězňů na hranici minimální mzdy. Díky tomu klesla motivace a byl zaznamenán velký pokles pracujících vězňů. Zatímco například v roce 2009 bylo zaměstnáno necelých 20 % vězňů, po výše uvedeném nařízení v roce 2011 pracovalo jen 13% vězňů.⁸⁵ Samotná organizace práce pro vězně může být také velmi nákladná. Vězni, jako pracovníci způsobují vysoké náklady práce a často je zde nízká efektivita. Poptávka po pracovní činnosti z řad odsouzených podobně jako u nás výrazně převyšuje nabídku. Vězni jsou zaměstnáni uvnitř či mimo objekt věznice a při plnění pracovních úkolů vykonávají zpravidla údržbářské práce jako malování, opravy plotů, úklidy v areálu. V některých věznicích jsou placeni „barákoví odsouzení, například ve věznici Jastrzebie – Zdrój, kteří mají přehled o pohybu ostatních vězňů, organizují nástupy na stravu, podílejí se na početních prověrkách, a částečně tak nahrazují činnost dozorců. Část odsouzených jezdí pomáhat do okolních měst uklízet bez nároku na mzdu.⁸⁶

Vězňům v Polsku dává práci několik stovek firem, z nichž je významná část tohoto množství umístěná uvnitř nebo vedle vězení. V současnosti se klade větší důraz na neplacenou práci vězňů ve formě společensky prospěšných pracích. I když tyto pracovní

⁸⁴PYRCAK. Jan. *Základní body projevu generálního ředitele Vězeňské služby Polské republiky*. 2004. s. 94 - 95

⁸⁵*Za pieniądze i za darmo: praca więźniów*. Dostupné z: <http://rynekpracy.org/wiadomosc/1313673.html>

⁸⁶*Postřehy z cest. Odborná tematika. České vězeňství*. č. 5/2006. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generální-reditelství-19/informacni-servis/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/?dokumenty=3>

aktivity nepřinášejí vězňům měřitelné finanční zisky, udržují je připravené, provádět placenou práci, pomáhá organizovat jejich čas ve vězení a poskytuje jim pocit užitečnosti. Jejich pracovní činnost je obvykle prováděná ve prospěch místní společnosti, jedná se o okruhy zdravotnictví, škol, vzdělávacích a kulturních institucí.⁸⁷

Podle současných pravidel vězni nemohou být nuceni pracovat. Musí se do práce nahlásit, a tak to dělá dokonce více než 2/3 vězňů. Počet žádostí o práci více než dvojnásobně překračuje poptávku po práci vězňů. Dokonce v roce 2013 v průměru o 22,9 tisíc dobrovolných žadatelů o práci, nebylo místo v zaměstnání. Zde statistiky také uvádějí, že 4,3 tisíc vězňů se hlásilo, ačkoliv nebyli schopni pracovat. Většina vězňů preferuje placenou práci mimo zdi vězení, ale mají zájem i o práci bez nároku na odměnu. Rozbívá každodenní rutinu vězňů ve výkonu trestu v nepříliš prostorných celách. Vězni si uvědomují, že práce ve věznicích jim pomůže po propuštění, také se při přezkoumání odsouzení a možnému propuštění bere zřetel na ochotu vězňů pracovat. Trestní zákon a vyhláška ministra spravedlnosti z roku 2004 stanoví případy, v nichž by mohl vězeň pracovat bez nároku na odměnu. Příjemci takové práce může být pouze zaměstnan v rámci vězeňského systému, jako pracující v kuchyni, knihovně, úklid vězeňské dílny nebo lokální práce, jako jsou sanační práce, veřejně nebo zaměřené na charitativní činnosti. Práce se zdá být jedním z nejlepších rehabilitačních nástrojů, které jsou k dispozici nejen našemu vězeňství. Zaměstnanost je velmi důležité zejména v případě vězňů, kteří mají delší tresty - často na ně nikdo mimo vězení nečeká a nelze očekávat, že je po propuštění nějaký zaměstnavatel ochotně zaměstná.⁸⁸

Tabulka č. 3.18: Počet zaměstnaných vězněných osob v Polské republice k 31. 12. 2015

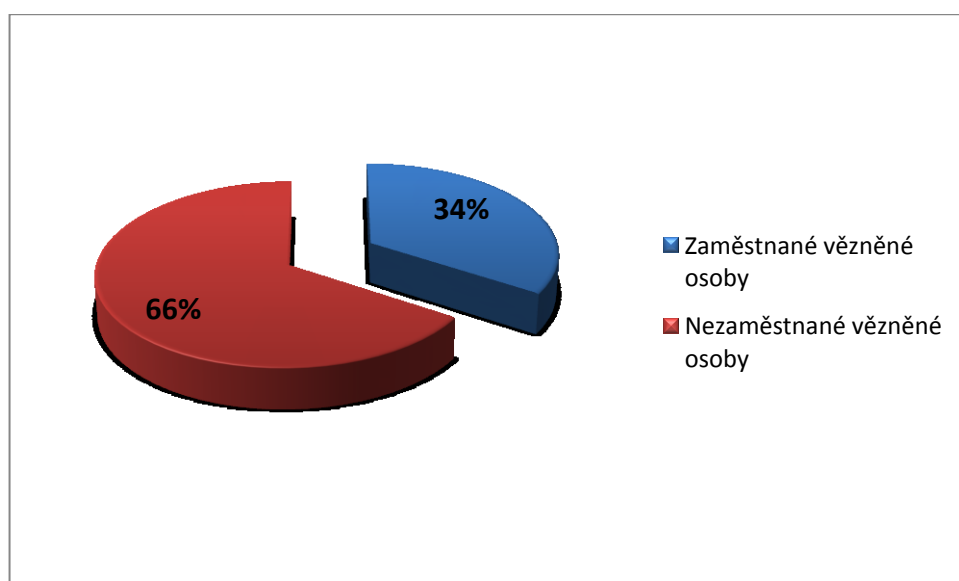
Rozdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zaměstnané vězněné osoby	24 182	33,7%
Nezaměstnané vězněné osoby	47 664	66,3%
Celkem vězněné osoby	71 846	100,0%

Zdroj: Statystyki grudzień 2015. Źródło sprawozdania statystyczne MS, vlastní zpracování

⁸⁷ PYRCAK, Jan. *Základní body projevu generálního ředitele Vězeňské služby Polské republiky*. 2004. s. 94 - 95

⁸⁸ *Za pieniądze i za darmo: praca więźniów*. Dostupné z: <http://rynekpracy.org/wiadomosc/1313673.html>

Graf č. 3.6: Počet zaměstnaných vězněných osob v Polské republice k 31. 12. 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

4. SROVNÁNÍ VĚZEŇSKÝCH SYSTÉMŮ ČESKÉ REPUBLIKY A VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ

Na konferenci konané v červenci 2004 v Kroměříži, se generální tajemník Rady Evropy a Výboru pro ochranu a bezpečnost poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, mimo jiné zabývali i otázkami Evropských vězeňských systémů. Byla přijata doporučení generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, která jsou uvedena v příloze diplomové práce.

4.1. Srovnání vězeňských systémů

V této části budou srovnány vězeňské systémy v České, Slovenské a Polské republice. Všechny tři systémy spadají pod ministerstvo spravedlnosti a ve svém čele mají generálního ředitele. V České a Slovenské republice je generální ředitel jmenován ministrem spravedlnosti a v Polské republice je jmenován předsedou vlády. Vězeňské služby plní podobné úkoly, které vyplývají z národních zákonů a mezinárodních úmluv. Plní úkoly na úseku výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody, ochrany a střežení objektů sboru a ochrany pořádku a bezpečnosti v soudních objektech, ve věznicích, provádění eskort vězněných osob. V České republice jsou tyto úkoly plněny Vězeňskou službou České republiky, na Slovensku se jedná o ozbrojený bezpečnostní Sbor vězeňské a justiční stráže (Zbor väzenskej a justičnej stráže) a v Polské republice Vězeňská služba (Służba Więzienna).

Tabulka č. 4.1: Srovnání věznic podle stupně ostrahy

Česká republika	S dohledem	S dozorem	S ostrahou	Se zvýšenou ostrahou
-----------------	------------	-----------	------------	----------------------

Slovenská republika	S minimální ostrahou	Se středním stupněm ostrahy	S maximálním stupněm ostrahy
Polská republika	Otevřené	Polootevřené	Uzavřené

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce č. 4.1 jsou znázorněny typy věznic v České republice, kde se jedná o věznice s dohledem pachatele, dozorem pachatele, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Začlenění odsouzené osoby do určitého typu věznic je na základě toho, jaká je závažnost jeho

spáchaného činu. Na Slovensku jsou věznice pro vězně s méně závažným proviněním s minimálním stupněm ostrahy, po ní následuje věznice se středním stupněm ostrahy a pro nejtěžší zločince jsou určené věznice s maximálním stupněm ostrahy. Polská republika má typy věznic členěné na věznice otevřené, polootevřené a uzavřené. V každém typu věznic platí jiný režim ostrahy, a samozřejmě, že v uzavřené věznici platí nejpřísnější pravidla. Do jednotlivých typů věznic jsou pachatelé trestných činů umisťováni, podle závažnosti trestného činu a podle prohřešků z minulosti.

Tabulka č. 4.2: Srovnání počtu věznic ve vybraných zemích

	Česká republika	Slovenská republika	Polská republika
Počet věznic	35	18	87

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce č. 4.2 je srovnán počet věznic ve vybraných zemích. Je dáno velikostí země, že v Polské republice je věznic nejvíce, následně v České republice a nejméně na Slovensku. V Polské republice bylo celkem ve sledovaném období 71 846 uvězněných osob, na jednu věznici poté připadá 826 uvězněných. V České republice bylo ve sledovaném období uvězněných 20 810 osob, na jednu věznici připadá 594 vězňů. Ve Slovenské republice bylo ve sledovaném období 9 913 uvězněných osob a na jednu věznici připadá 551 vězňů.

Tabulka č. 4.3: Srovnání podílu vězňů v jednotlivých typech věznic k 31. 12. 2015

Země	Stupeň střežení	Relativní četnost
Česká republika	S dohledem	2,80%
	S dozorem	40,17%
	S ostrahou	51,00%
	Se zvýšenou ostrahou	5,55%
Slovenská republika	Minimální	51,32%
	Střední	40,91%
	Maximální	7,00%
Polská republika	Otevřený	3,20%
	Polootevřený	48,80%
	Uzavřený	46,90%

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce č. 4.3 je znázorněn podíl uvězněných osob v jednotlivých typech věznic ve sledovaném období. Z tabulky vyplývá, že v České republice je více než polovina vězňů ve věznicích s ostrahou. Téměř stejný podíl je uvězněných na Slovensku, ale ve věznicích s minimální ostrahou. V Polsku je nejvíce osob umístěno v polootevřených věznicích. Z tohoto šetření lze usoudit, že Česká republika uděluje přísnější tresty než v ostatních sledovaných zemích.

4.2. Srovnání probační a mediační služby

Probační a mediační služby usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Také organizuje a zajišťuje vykonávání alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených a prevenci kriminality. V České republice je ústředním orgánem pro zprostředkování mediace Probační a mediační služba České republiky. Zodpovědnost za výkon činností této služby nese Ministerstvo spravedlnosti. Na Slovensku mají probační a mediační službu jako v České republice, je také součástí resortu spravedlnosti a její činnost je upravena v zákoně č. 550/2003 Z., zákon o probačních a mediačních úřednících. Mediace na Slovensku je neformálním, dobrovolným a důvěrným postupem pro mimosoudní řešení sporů prostřednictvím služeb mediátora. Cílem mediace je dosáhnout dohody, která je přijatelná pro obě strany. Dohoda, která z mediačního řízení vyplyne, musí mít písemnou formu a je závazná pro všechny strany. Podle zákona je jejich činnost vymezená jen na úkony probace a mediace ve věcech, které jsou projednávány v trestním řízení. Ale stejně jak v České republice, tak i na Slovensku, je možné se setkat s mediací v netrestných věcech. Mediační proces řídí mediátor, nebo případně více mediátorů, který pomáhá stranám dospět k vzájemné dohodě. Mediáci vykonávají různá centra využívající jako právní formu občanských sdružení. V Polské republice je mediace upravena občanským soudním řádem a trestním řádem, zákonem o řízení ve věcech mladistvých, zákonem o soudních poplatcích v občanskoprávních věcech. Kromě toho byly vydány prováděcí podzákonné předpisy (vyhlášky), které podrobně upravují mediační řízení podle jednotlivých druhů věcí. Mezi probační formy patří podmíněný trest, podmíněné předčasové propuštění od trestu odnětí svobody, podmíněného zastavení trestního stíhání. V Polsku, stejně jako i u nás a na Slovensku, existuje řada nevládních organizací a společností, které v oblasti mediace plní významnou úlohu. V Polsku je mediace v největší míře vedena v trestních a občanskoprávních věcech. Nejdynamičtěji se pak v letech 2012–2013 rozvíjela mediace ve věcech obchodních a v oblasti rodinného práva.

Mediace je na Slovensku, v Polsku i u nás založená na dobrovolnosti a nabízí mimosoudní zprostředkování řešení sporu mezi poškozeným a obviněným.

4.3. Srovnání vybraných ukazatelů

Následně bude provedeno srovnání České republiky, Slovenské a Polské republiky v oblasti vězeňských systémů. Na přepočet Eur bude použitý kurz k 31. 3. 2017 (1 Euro = 27,300 Kč) a na přepočet Zlotých bude použitý kurz k 31. 3. 2017 (1 zł = 6,3950 Kč).

Tabulka č. 4.4: Srovnání počtu obviněných a počtu uvězněných na 100 000 obyvatel ve sledovaném období

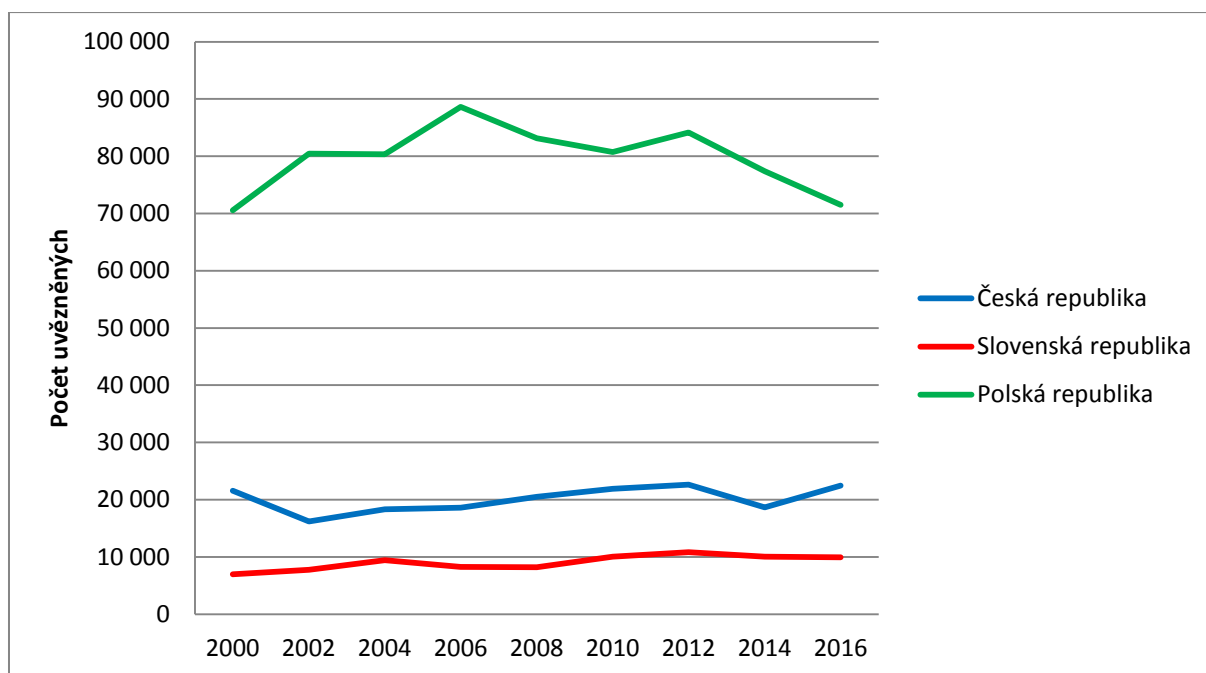
	Česká republika		Slovenská republika		Polská republika	
	Počet uvězněných	Počet uvězněných na 100 000 obyv.	Počet uvězněných	Počet uvězněných na 100 000 obyv.	Počet uvězněných	Počet uvězněných na 100 000 obyv.
2000	21 538	210	6 941	129	70 544	184
2002	16 213	159	7 758	144	80 467	211
2004	18 343	179	9 422	175	80 368	211
2006	18 578	181	8 249	153	88 647	232
2008	20 502	196	8 166	151	83 152	218
2010	21 900	209	10 031	186	80 728	210
2012	22 641	215	10 850	201	84 156	218
2014	18 658	177	10 020	185	77 371	201
2016	22 481	213	9 913	183	71 528	189

Zdroj: Mezinárodní centrum vězeňských studií, vlastní zpracování

V tabulce č. 4.4 je znázorněno srovnání vybraných zemí ve sledovaném období. Je zde uveden ukazatel podílu vězněných osob na 100 000 obyvatel. V oblasti trestní politiky se uvádí nejčastěji ukazatel pro srovnávání různých zemí k určení počtů vězňů v přepočtu na sto tisíc obyvatel. Ve sledovaném období má tento ukazatel největší Polsko kromě roku 2000 a 2016 kdy byl největší podíl z vybraných zemí v České republice. Nejaktuálnější informace k 31. 12. 2016 uvádí v České republice 213 vězňů na sto tisíc obyvatel, počet vězňů byl 22.481, přitom kapacita věznic byla 20.754 míst. Ve Slovenské republice je zaznamenáno 183 vězňů v přepočtu na sto tisíc obyvatel, počet vězňů byl 9.925, kapacita byla 11.033 míst. V

Polské republice je k 31. 12. 2016 vedeno ve statistikách 189 vězňů v přepočtu na sto tisíc obyvatel, počet vězňů byl 71.528, kapacita věznic byla 83.273.⁸⁹

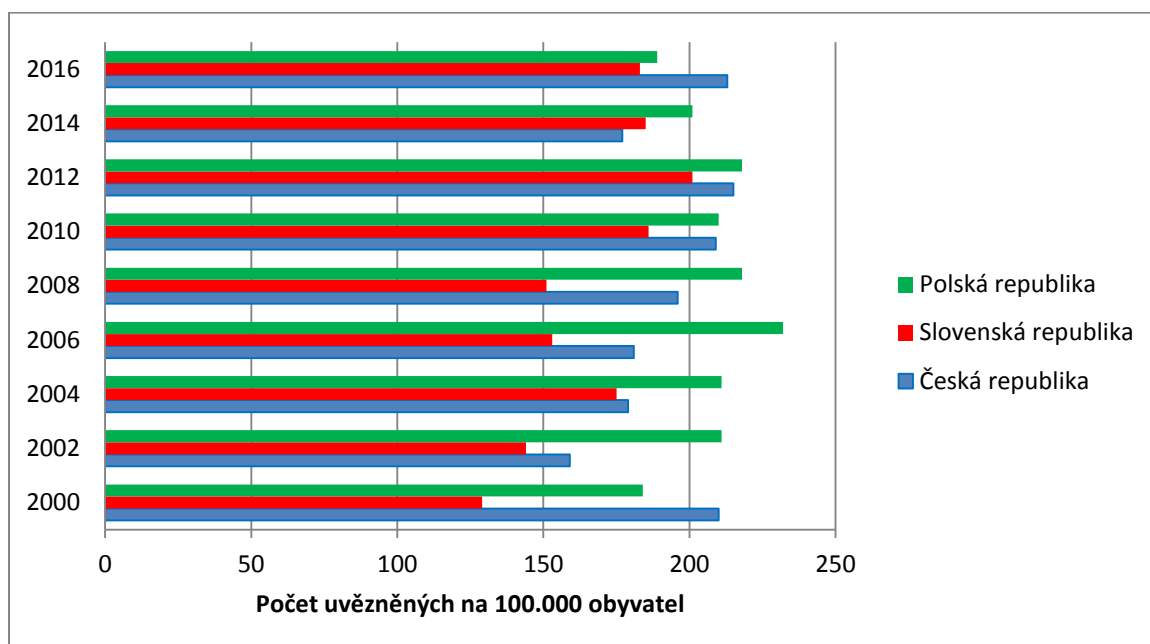
Graf č. 4.1: Počet uvězněných osob ve sledovaném období ve vybraných zemích

Zdroj: vlastní zpracování

⁸⁹ *Highest to Lowest – Prison Population rate*. Dostupné z: http://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_rate?field_region_taxonomy_tid=All&=Apply

Graf č. 4.2: Podíl uvězněných osob na 100 000 obyvatel ve sledovaném období ve vybraných zemích

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 4.5: Srovnání počtu uvězněných a počet obyvatel na jednoho vězně k 31. 12. 2015

	Česká republika	Slovenská republika	Polská republika
Počet obyvatel	10 241 100 (2005)	5 431 360 (2005)	38 558 000 (2005)
Obvinění	1 960	1 346	5 172
Odsouzení	18 850	8 567	66 674
Celkem uvěznění (obvinění a odsouzení)	20 810	9 913	71 846
Počet obyvatel na jednoho uvězněného	492	548	537

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015, Štatistika - December 2015 Zboru väzenskej a justičnej stráže, Ministerstwo Sprawiedliwości, vlastní zpracování

V tabulce č. 4.5 je zobrazen přepočtený počet obyvatel na jednoho uvězněného (odsouzení i obvinění) k 31. 12. 2015 ve vybraných zemích. Bylo zjištěno, že nejvíce obyvatel na jednoho uvězněného je na Slovensku, dále poté v Polsku a nejméně pak v České republice. Na Slovensku se jedná o 548 osob, v Polsku 537 osob a v České republice 492 osob. Jedná se o

ukazatel ke konkrétnímu datu a liší se jen o pár desítek trestaných. Z dlouhodobého hlediska se jedná o země se srovnatelným počtem uvězněných a ani jedna z nich není zemí s rapidně nižším nebo vyšším počtem uvězněných.

Tabulka č. 4.6: Srovnání obsazenosti věznic a počtu zaměstnanců na jednoho uvězněného

	Česká republika	Slovenská republika	Polská republika
Počet míst ve věznicích	20 521	11 188	83 377
Celkem uvěznění (obvinění a odsouzení)	20 810	9 913	71 846
Obsazenost věznic	101,40%	88,60%	86,17%
Počet příslušníků	6 896	4 510	27 542
Počet uvězněných na jednoho příslušníka	3,0	2,2	2,6

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015, Štatistika - December 2015 Zboru väzenskej a justičnej stráže, Ministerstwo Sprawiedliwości, vlastní zpracování

Podle statistických údajů v tabulce č. 4.6 ve zkoumaném období bylo v České republice ve vězení v průměru 20.521 míst, přičemž počet vězňů byl 20.810, jednalo se o mírné přeplnění věznic. Je potřeba uvést, že situace se ve věznicích neustále mění. Vězni jsou propouštěni na svobodu a noví vězni přicházejí. Stejně tak se mění i ubytovací kapacity, kdy ve věznicích neustále probíhají rekonstrukce. Celkové průměrné stavy jsou vypočítávány ze stavu k poslednímu dni měsíce a vězeňská služba vychází z měsíčního statistického hlášení. Ve Slovenské republice bylo za zkoumané období 9.913 vězňů a kapacita věznic na Slovensku byla průměrně 11.188 míst. Takže zde nebyla zaznamenána přeplněnost věznic, využití bylo asi 88,6 %. V Polské republice bylo za zkoumané období 71.846 vězňů a kapacita polských věznic byla 83.377 míst pro umístění vězňů. Z toho vyplývá, že bylo poměrně vysoké nevyužití kapacit věznic. Pokud se jedná o průměrné využití kapacit věznic pro celý rok 2015, tak statistiky uvádějí, že v České republice bylo využití kapacit věznic v průměru 101,4 %, ⁹⁰ na Slovensku v 88,6 % ⁹¹ a v Polsku 86,17 %. ⁹²

⁹⁰ Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>

⁹¹ Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015. Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

⁹² Statystyki –grudzień 2015. Źródło sprawozdania statystyczne MS. Dostupné z: <http://docplayer.pl/15181343-Statystyki-grudzien-2015-r.html>

Seminář z prosince roku 2015 konstatoval, že počet vězňů u nás bude růst, i když ne tolik, jako doposud. Ale, jak je dále konstatováno, pro nejbližší období bude v českých věznicích chybět 2300 míst.⁹³ V koncepci do roku 2020 pro Slovensko je uvedeno, že za základní problém zabezpečení přiměřených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody a rozvoje vězenství koncepce identifikuje dlouhodobý nepříznivý vývoj počtu vězněných osob, a s tím spojené překračování ubytovacích kapacit.⁹⁴ Ale jak již bylo dříve uvedeno, Slovenská republika nemá problém s přeplněností věznic. V polské republice také nemají problém s přeplněností věznic.

V tabulce č. 4.6 je uvedený i počet uvězněných na jednoho příslušníka. V české republice připadají na jednoho zaměstnance 3 uvěznění, na Slovensku se jedná o 2,2 uvězněné na jednoho zaměstnance a v Polsku je to na jednoho zaměstnance 2,6 uvězněných. Z šetření vyplývá, že nejhůře je na tom Česká republika. Může to být zapříčiněno velkým počtem vězňů ve věznicích a vazebních věznicích oproti ostatním sledovaným zemím, ale také nedostatečným počtem zaměstnanců. Trestní a sankční politika České republiky, ve srovnání s průměrnou délkou trestů odnětí svobody ukládaných v zemích západní Evropy, by se mohla zdát být poměrně přísná. To, ale na druhou stranu odráží obavy části české společnosti z kriminality a ozývá se i kritika, že sankční politika je příliš tolerantní a dostatečně nezajišťuje odstrašující funkci trestu. V novém trestním zákoníku (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) došlo ke zpřísnění některých přečinů, a to zejména zpřísněním horní hranice trestní sazby, například se jedná o navýšení u trestných činů krádeže. Tato skutečnost se projevila délkou ukládaných trestů odnětí svobody, a hlavně pokud se jednalo o pachatele - recidivisty. Dále došlo ke zpřísnění trestních sazeb v případě zvlášť závažných zločinů, jako je například trestný čin vraždy. Jako řešení může být zvýšení využívání peněžitých trestů, domácího vězení nebo propadnutí věci, elektronický monitoring, privatizace některých oblastí vězeňství, snížení dlouhodobých trestů, podmíněné propouštění vězňů, více rehabilitačních programů nebo dekriminlizace některých méně škodlivých forem. Jak již bylo dříve uvedeno, podíl obyvatel na jednoho trestaného je nejnižší v České republice. Může se vyloučit větší počet vězňů v České republice oproti Polsku nebo Slovensku. Problematika vyššího počtu vězňů na

⁹³ Studie: *V Česku chybí až pět věznic. Za nárůst vězňů může i nový trestní zákoník.* Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/12/studie-v-cesku-chybi-az-pet-veznic-za-narust-veznu-muze-i-novy-trestni-zakonik/>

⁹⁴ *Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020.* Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>

jednoho vězně může být důsledkem nižšího počtu zaměstnanců nebo i třeba nižšího počtu věznic.

Jedním z cílů koncepce do roku 2015 bylo plánovat výstavbu nových kapacit a rekonstrukce stávajících tak, aby umožňovaly dosažení ubytovacího standardu reprezentovaného ubytovací plochou 6 m² na jednu vězněnou osobu. Tento cíl naplněn dosud nebyl, je ale natolik důležitý, že byl převzat i do nové Koncepce vězeňství do roku 2025. Prohlubování současného stavu naplněnosti věznic je hrozbou na porušení mezinárodních závazků České republiky. Evropský soud pro lidská práva se velikostí ubytovací plochy na jednoho odsouzeného velmi často zabývá ve svých rozsudcích, v nichž pokles pod 3 m² označuje za nelidské a ponižující podmínky.⁹⁵ A v České republice je stanovení hranice 4 m² pro více vězňů v jedné cele a 6 m² pro ubytování jednoho vězně v cele citováno v § 15 Řádu výkonu vazby.

Tabulka č. 4.7: Srovnání nákladů na vězně za rok 2015

	Česká republika	Slovenská republika	Polská republika
Celkem uvěznění (obvinění a odsouzení)	20 810	9 913	71 846
Výdaje na vězeňství	8 480 190 740 Kč	157 173 761 Eur (4 248 406 760 Kč)	4 080 409 000 zł (26 094 215 555)
Roční náklady na jednoho vězně	407 505,56 Kč	428 569,23 Kč	363 196,50 Kč
Denní náklady na jednoho vězně	1 116,45 Kč	1 174,16 Kč	995,06 Kč

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015, Štatistika - December 2015 Zboru väzenskej a justičnej stráže, Ministerstwo Sprawiedliwości, vlastní zpracování

Další sledovaný ukazatel byly náklady na jednoho vězně ve všech zemích, jak je uvedeno v tabulce č. 4.7. V České republice se jedná o 1 116,45 Kč na jednoho vězně na den, na Slovensku se v přepočtu jedná o 1 174,16 Kč na jednoho vězně na jeden den a v Polsku v přepočtu 995,06 Kč na jednoho vězně na den. Z toho vyplývá, že vězeňství zatěžuje nejméně rozpočet Polské republiky a nejvíce rozpočet Slovenské republiky. Náklady ve srovnávaných zemích jsou v téměř stejné. Mezi Českou republikou a Slovenskou republikou se jedná o opravdu malý rozdíl. Pokud srovnáme Českou republiku a Polsko, rozdíly jsou o trochu větší.

⁹⁵Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2016. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

Náklady na jednoho vězně na jeden den se liší o 121,39 Kč. Nižší náklady na jednoho vězně na jeden den v Polské republice mohou být zapříčiněny úsporami z rozsahu.

Možné řešení snížení nákladů ve vězeňství je možnost „privatizace“ věznic. V Evropě je zřejmě nejspolehlivěji monitorován vývoj ve Velké Británii, kde od počátku 90. let zaznamenáváme razantní nástup privatizace této oblasti. V roce 2012 bylo v Anglii a Walesu celkem 14 vězení, které byly řízené privátními firmami, v nichž trest odnětí svobody vykonávalo 15 % odsouzených. Podobný vývoj privatizace vězeňství probíhá i ve Skotsku a v Severním Irsku.⁹⁶

Tabulka č. 4.8: Srovnání zaměstnanosti odsouzených k 31. 12. 2015

	Česká republika	Slovenská republika	Polská republika
Obvinění	1 960	1 346	5 172
Odsouzení	18 850	8 567	66 674
Celkem uvěznění (obvinění a odsouzení)	20 810	9 913	71 846
Počet zaměstnaných odsouzených	8 238	4 507	24 182
Procentní vyjádření zaměstnaných odsouzených	43,7%	52,6%	36,3%

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015, Štatistika - December 2015 Zboru väzenskej a justičnej stráže, Ministerstwo Sprawiedliwości, vlastní zpracování

K zásadním problémům vězeňského systému tentokrát nejen České, ale i Slovenské a Polské republiky je problém vězeňské zaměstnanosti. Vězeňská nezaměstnanost se může stát zásadním problémem. Z výše uvedeného šetření o zaměstnanosti vězňů v tabulce č. 4.8 vyplynulo, že v počtu nejvíce zaměstnaných vězněných osob k uvedenému období, tedy k 31. 12. 2015, bylo na Slovensku (52,6 %), poté v České republice (43,7 %). Nejméně vězňů pracovalo v Polsku (36,3 %). Rozsudek polského Ústavního soudu ze dne 23. února 2010 stanovil mzdu pracujících vězňů na hranici minimální mzdy. Mohlo tedy dojít ke snížení motivaci polských vězňů. Tato mezera v možnosti zaměstnání je postupně v Polsku vyplňována nárůstem počtu volných pracovních míst, kde by vězni pracovali zdarma. V současnosti se větší důraz nově klade na neplacenou práci vězňů ve formě společensky prospěšných prací Tato pracovní činnost je obvykle prováděná například ve zdravotnictví,

⁹⁶HULMÁKOVÁ, Jana, VÁLKOVÁ, Helena, *České vězeňství na rozcestí*. 2014. s 27 - 28

vzdělávacích, charitativních a kulturních institucí. Pokud vězeň nevykoná plnou měsíční pracovní normu, dostane proporcionální plat podle času práce nebo vykonané normy. Základ přitom tvoří minimální plat za vykonanou práci. Pokud vězeň pracuje nepřetržitě celý rok, má právo na čtrnáctidenní placenou dovolenou. U neplacené práce je čtrnáct volných dnů, ale bez nároku na proplacení. Polská Vězeňská služba zahájila legislativní proces s následujícími předpoklady:

- snížení finančních nákladů v souvislosti se zaměstnáváním vězňů,
- propojení vzdělávacího systému a školení vězňů s očekávanými potřebami pracovního trhu,
- intenzivní činnost v rámci Fondu profesní aktivizace vězňů (zde se jedná o výstavbu produkčních hal na území vězeňských institucí),
- zdokonalení systému odesílání vězňů do práce cestou změny určení některých věznic,
- aktivní propagaci otázky zaměstnání mezi vězni.

V současnosti je prioritou Vězeňské služby Polské republiky vypracování právního aktu obsahujícího uvedené předpoklady a probíhají intenzivní legislativní práce ve směru zlepšení situace v běžné praxi.⁹⁷

Největší počet zaměstnaných vězňů byl k uvedenému období roku 2015 na Slovensku (52,6 %). V koncepci Slovenské republiky na období 2011 až 2020 je strategickým záměrem v rámci zaměstnávání vězněných osob nejen udržet, ale také rozšířit a zkvalitnit činnost středisek vedlejšího hospodářství zaměřených na výrobu produktů pro vlastní potřebu věznic. Pro udržení efektivního provozu těchto středisek je spojení nevyhnutelná obnova technologických zařízení, budov a dopravních prostředků. Přitom zaměstnávání vězňů je potřebné směřovat do vnitřních prostor věznic, a to vzhledem na různé složení odsouzených osob s pohledu například jejich nebezpečnosti. V současnosti tak podle koncepce do roku 2020 konkrétně probíhá rekonstrukce výrobních hal ve věznicích Banská Bystrica - Kráľová, Leopoldov a Sučany a rozšiřování prostorů na zaměstnávání odsouzených žen ve věznici Nitra – Chrenová.⁹⁸

⁹⁷ KALAMAN, Marek. *Zaměstnávání vězňů v polském vězenství-minulost, současnost a budoucnost*. 2016. s. 100 - 101

⁹⁸ *Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020*. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>

O něco více než v Polsku vězňů podle výzkumného šetření pracovalo v České republice (43,7 %). Z toho vyplývá, že zde je u nás také problematika zaměstnanosti vězněných osob. Tím, kdo monitoruje a posuzuje, v médiích diskutované poměry ve vězeňství, je veřejnost. Ta může reagovat pobouřeně na nejrůznější mediálně zpracované informace o zaměstnávání odsouzených, kdy se může jednat o region s vysokou nezaměstnaností. Pro zlepšení situace by měla nastat proměna v myšlení všech zainteresovaných pracovníků příslušných státních orgánů, organizací a institucí a v prosazování požadavků Evropských vězeňských pravidel v této oblasti. Měli by se využívat zahraniční zkušenosti, nejlépe získávaných bezprostředním seznámením se s vězeňskou praxí v sousedních zemích, jako příklad Německo a Rakousko. Řešení může být v rozvoji samostatné hospodářské činnosti věznic, zvýšení počtu uvězněných zařazených do zaměstnání a zvýšit nabídku soukromých podnikatelských subjektů mimo věznice.

Ve věznicích by se měly vyrábět vhodné výrobky a poskytovat užitečné služby pro stát, mělo by se například jednat o státní zakázky, jako je pro resorty obrany, vnitra, spravedlnosti, školství a zdravotnictví.⁹⁹ Cílem však zde není, primárně ekonomický přínos, nýbrž podpora zaměstnávání vězňů. V rámci Koncepce vězeňství do roku 2025, uvádí Ministerstvo spravedlnosti České republiky nástroje k dosažení cíle zlepšení zaměstnanosti vězňů analýzu předpokladů pro vznik či rozvoj samostatné hospodářské činnosti v jednotlivých věznicích, včetně vhodných a dostupných pozemků, podpora rozvoje chovu hospodářských zvířat a pěstování zemědělských plodin.¹⁰⁰

4.4. Problémy a jejich možná řešení a doporučení

Mezi problémy vězeňství v České republice, Slovenské republice a Polské republice patří bezpečnostní situace. Ve věznici musí být dobře fungující monitorovací systém, který je založený na správné komunikaci personálu s vězni, který včas signalizuje potencionální problémy a umožňuje mít stále pod kontrolou bezpečnostní situaci nejen v každé jednotlivé věznici, ale i ve vězeňství jako celku.

V českých věznicích se z dlouhodobého hlediska považuje bezpečnostní situace za relativně stabilizovanou. Úroveň bezpečnosti je však v jednotlivých zařízeních vězeňské služby nejen České republiky různá, stejně jako je různá úroveň technického vybavení a

⁹⁹ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2006. s. 128

¹⁰⁰ *Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2016.* Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

stavební dispozice těchto zařízení. Například střežící zařízení, která jsou mnohdy několik desetiletí „ve službě“, jsou v mnoha případech na hranici své životnosti. Nevyhovující je rovněž stav některých budov, ohradních zdí, vnitřních a vnějších oplocení a vstupních objektů, které jsou pro současné trendy bezpečnostní situace nevyhovující. Nevyhovující jsou ve věznicích operační střediska, kdy jejich kamerové systémy jsou mnohdy bez možnosti záznamu a navíc není schopné operační středisko v některých věznicích monitorovat činnosti na jednotlivých oddílech. Jak je uvedeno v Konceptu vězeňství do roku 2025, vydané Ministerstvem spravedlnosti České republiky, Vězeňská služba České republiky navenek deklaruje, že si uvědomuje bezpečnostní význam sociálního klimatu ve věznicích. V konceptu je dále konstatováno, že v otázce modernizace vězeňských zařízení se za poslední roky prakticky nic nezměnilo. Většina věznic pro výkon trestu odnětí svobody poskytuje odsouzeným hromadné ubytování ložnicového typu. Vězeňská služba České republiky nemá zpracován ucelený materiál k analýze hrozeb a rizik nebo koncepci bezpečnosti.¹⁰¹

V současnosti mezi nejvýznamnější problémy z hlediska bezpečnosti vězeňských zařízení na Slovensku je nevyhovující stav technických prostředků, které jsou zastaralé. Dále bezpečnostní technika ve většině věznic je zastaraná a fyzicky opotřebovaná a tím také vysoce poruchová, což způsobuje opakující problémy se zabezpečením spolehlivého strážení objektů sboru. Tento problém nevyhovujícího stavu se řeší v Konceptu vězenství Slovenské republiky č. 248 ze dne 13. dubna 2011 schválená jako základný plánovací dokument vězenství pro stanovené období od roku 2011 do roku 2020. Plánuje se postupná výměna, rekonstrukce technického zabezpečení vězeňských zařízení a modernizace jejich elektronického zabezpečení a budování integrovaných bezpečnostních systémů. Jako další problém je zajištění bezpečnosti během hlídání odsouzených na pracovištích, která jsou umístěná mimo věznice vzhledem na nedostatečný počet vězeňského personálu.¹⁰² Jsou také upřesněné koncepční záměry a časové horizonty plnění střednědobých a dlouhodobých cílů v oblasti bezpečnosti, legislativy, lidských zdrojů, zdravotnictví, informačních a komunikačních technologií, ale také logistického zabezpečení. Naplněním stanovených cílů se vytvoří podmínky na prohlubování zacházení s vězněnými osobami, zvýší se bezpečnost a zkvalitní materiálně-technické zabezpečení výkonu služby. Uvedené bude v návaznosti na systémové

¹⁰¹ *Koncepcie vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2016. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenvstvi.pdf*

¹⁰² *Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>*

změny trestní politiky Slovenského státu a budou naplněné mezinárodní standardy v této oblasti.¹⁰³

Pro účely prevence zaměřené na předcházení a odhalování trestné činnosti obviněných a odsouzených, byla zřízená specializovaná složka sboru, preventivně-bezpečnostní služba, která působí na Generálním ředitelství sboru a ve věznicích na výkon vazby a na výkon trestu odnětí svobody Slovenské republiky. Členové této složky mohou při jednotlivých procesních úkonech vystupovat samostatně nebo v úzké spolupráci s policisty Policejního sboru Slovenské republiky.

Pro Polsko je stav bezpečnosti udržován na uspokojivé úrovni. Jak uvádějí polští odborníci v této oblasti, vězeňská služba při kontaktu s vězni postupuje subjektivně a poskytuje nejnebezpečnějším vězňům zvláštní podmínky izolace. Toto řešení zaručuje bezpečnost a při zachování profesionality vězeňského personálu nezpůsobuje podstatné zvýšení nepohodlí výkonu trestu. V Polsku s příchodem rok 2017 začala probíhat modernizace programu Vězeňské služby Polské republiky na období 2017-2020. Během této doby bude vynaloženo 1,5 miliardy zł na nákupy vybavení, nových zbraní, opravy, modernizace informačních systémů a komunikací a zvyšuje platy pracovníkům ve vězenství. Cílem programu je zlepšení bezpečnosti ve věznicích a vazebních střediscích tím, že je vybaví vhodným vybavením a zlepší podmínky zaměstnanců věznic. Úkolem programu je umožnit zvyšování úrovně vnitřní bezpečnosti a s tím spojenou ochranu občanů. Například má být kromě jiného, zakoupeno více než tisíc sad na ochranu před úderem, 1,5 tisíce přileb s obličejovým štítem, 1 tisíc neprůstřelných vest a 500 párů pout na ruku a nohu. Také se provádí modernizace informačních systémů a komunikačních systémů sboru a to na základě toho, že rádiový komunikační systém, kvůli nedostatku šifrování nezajišťuje požadovanou úroveň bezpečnosti, a je vystaven na možnost odposlechu. Založení na digitálních technologiích má své opodstatnění. Bylo poukázáno na to, že dává například lokalitu konvoje s vězni pomocí GPS. Také bude potřeba nákupu vybavení pro detekci mobilních telefonů, které se neustále do věznic nedovoleně pronášejí a mohou sloužit k organizování trestných činů přímo z věznic. Program také předpokládá zlepšení vězeňské infrastruktury, zlepšení špatného technického stavu vězeňství pavilonů.¹⁰⁴

¹⁰³ *Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020*. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>

¹⁰⁴ *Śłużba Więzienna po nowemu*. Dostupné z: <http://www.rp.pl/Mundurowi/301019977-Sluzba-Wiezienna-po-nowemu.html>

Právě tato problematika je uvedena v Koncepci vězeňství do roku 2025, vydané Ministerstvem spravedlnosti České republiky. Eskorty o počtu 5 – 6 lidí na několik kilometrů přemísťují někdy až 30 odsouzených osob. Autobusy nejsou vybaveny GPS sledováním a neexistuje skryté hlášení pro případ problémů. Posádky neprocházejí výcvikem pro případ, že se někdo pokusí o osvobození převážených osob.¹⁰⁵

Jako další problém ve vybraných zemích byl zjištěn poměrně malý počet pracujících vězňů. Na Slovensku se jednalo o (52,6 %), poté v České republice (43,7 %). Nejméně vězňů pracovalo v Polsku (36,3 %). V současnosti je prioritou Vězeňské služby Polské republiky vypracování právního aktu obsahujícího uvedené předpoklady a probíhají intenzivní legislativní práce ve směru zlepšení situace v běžné praxi. Ústavní soud v Polsku stanovil mzdu pracujících vězňů na hranici minimální mzdy. Mohlo tedy dojít ke snížení motivaci polských vězňů. V Polsku kladou více důraz na neplacenou práci vězňů ve formě společensky prospěšných prací. Tato pracovní činnost je obvykle prováděna například ve zdravotnictví, vzdělávacích, charitativních a kulturních institucích.

Slovenská republika je na tom z vybraných zemích ohledně zaměstnanosti vězňů nejlépe. Přesto v koncepci na období 2011 až 2020 je uvedený strategický záměr v rámci zaměstnávání vězněných osob. Chtějí jejich počet nejen udržet, ale také rozšířit a zkvalitnit činnost středisek vedlejšího hospodářství zaměřených na výrobu produktů pro vlastní potřebu věznic. Pro udržení efektivního provozu těchto středisek je spojení nevyhnutelná obnova technologických zařízení, budov a dopravních prostředků. Přitom zaměstnávání vězňů je potřebné směřovat do vnitřních prostor věznic, a to vzhledem na různé složení odsouzených osob s pohledu například jejich nebezpečnosti.

V České republice je také problémem zaměstnanost vězňů. Měli bychom využít zahraniční zkušenosti, nejlépe získávaných bezprostředním seznámením se s vězeňskou praxí v sousedních zemích, jako příklad Německo a Rakousko. Řešení může být v rozvoji samostatné hospodářské činnosti věznic, zvýšení počtu uvězněných zařazených do zaměstnání a zvýšit nabídku soukromých podnikatelských subjektů mimo věznice. Cílem by nemělo být primárně ekonomický přínos pro věznici, ale podpořit zaměstnávání vězňů. Předpokládá se vznik a rozvoj samostatné hospodářské činnosti v jednotlivých věznicích, včetně vhodných a dostupných pozemků, podpora rozvoje chovu hospodářských zvířat a pěstování zemědělských plodin.

¹⁰⁵ *Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2016. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf*

5. ZÁVĚR

Už od začátku společnosti následoval po trestném činu trest. Trest má důležitou funkci pro společnost, zabraňuje pachatelům v trestné činnosti pokračovat. Působí výchovně a preventivně pro potenciální pachatele. Evropskými vězeňskými pravidly se musejí řídit všechny země, které jsou součástí Evropské unie.

Diplomová práce byla zaměřena na problematiku vězeňského systému v České republice a vybraných evropských zemích. Pro srovnání byla vybrána Slovenská a Polská republika. Tyto státy byly zvoleny, protože procházejí podobným kulturním, historickým a politickým vývojem.

V první části diplomové práce byl popsán princip humanizace v zacházení s každým uvězněným lidským jedincem, byl přiblížen historický vývoj trestního práva a vězeňského systému v českých zemích od 11. století až po současnost. Byl popsán vězeňský systém České republiky, jaké je u nás rozdělení věznic, jaké úkoly má vězeňská služba a jaká je problematika zaměstnanosti vězněných osob. Práce byla zaměřena i na výdaje a příjmy vězeňské služby nebo průměrnou měsíční mzdu příslušníků vězeňské služby. V další části diplomové práce byl charakterizován vězeňský systém ve vybraných evropských zemích, a to ve Slovenské republice a Polské republice. Dále také systém vězeňské služby a rozdělení věznic. Kapitoly zahrnují zaměstnanost vězněných osob a jaké jsou příjmy a náklady v oblasti vězeňství obou zemí a také průměrná měsíční mzda příslušníků Vězeňské služby Polské republiky a Sboru vězeňské a justiční stráže na Slovensku.

Cílem diplomové práce bylo srovnat vězeňské systémy ve vybraných zemích, poukázat na vybrané ukazatele, které mají vypovídající schopnost. Vězeňský systém obsahuje hodně statistických údajů. Práce byla zaměřena na legislativu zaštiťující vězeňství, zacházení s vězni, rozdělení věznic a také zaměstnávání vězňů. V systému je potřeba uvést i příslušníky vězeňské služby. Práce dále poukazuje na problémy v jednotlivých zemích a jaké jsou možnosti řešení. Byla provedena analýza údajů potřebných ke srovnání jednotlivých zemí. Byl zjištěn podíl osob obviněných a odsouzených mezi vězeňskými systémy k vybranému období, tedy k 31. 12. 2015. Jaká byla a je kapacita věznic a jejich naplněnost u porovnávaných vězeňských systémů. Počet obyvatel připadajících na jednoho odsouzeného, počet zaměstnanců na jednoho vězně. Dále také počet zaměstnaných vězňů, průměrné náklady na jednoho vězně nebo počet míst ve věznicích.

V práci byla použita metoda analýzy zjištěných údajů. Bylo provedeno šetření statistických údajů zveřejněné jednotlivými státy. Bylo zjištěno, že ukazatele ve vybraných

zemích se liší jen nepatrně a tak je možné usoudit, že zvolené ukazatele ve vybraných zemích jsou téměř na stejné úrovni. Česká republika, Slovenská republika a Polská republika nejsou rozlohou srovnatelné státy ani co se počtu obyvatel týče, ale v oblasti vězeňství a hlavně ve vybraných ukazatelích této práce jsou si velmi podobné.

V souladu s cílem diplomové práce byly stanoveny hypotézy. Problém s přeplněností věznic má ve sledovaném období jen Česká republika. Počet zaměstnaných uvězněných osob je relativně malý ve sledovaném období. Slovenská republika je na tom oproti ostatním zemím nejlépe. Počet uvězněných na 100 000 obyvatel je ve vybraných zemích téměř stejný.

Použité zdroje:

ČERNÍKOVÁ, Vratislava, *Pojetí trestní sankce se zvláštním zřetelem k trestu odnětí svobody*. in: VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava, *Sociální kontrola kriminality – historie, současnost, trendy*. in: KUČTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005. xxiv, 544 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

FÁBRY, Anton, NOVÁK, Ivan. *Základy penologie*. Učebné texty právnické fakulty UK. Vyd. Bratislava: odd. Právnické fakulty UK, 1995. - 60 s.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 1999. 463 s. ISBN 80-242-0087-2.

GRUNTORÁD, Jiří, ed. a UHL, Petr, ed. *O československém vězeňství: (sborník Charty 77)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1990. 197 s., [6] s. obr. příl. ISBN 80-235-0009-0.

JŮZL, Miloslav a kol. *Aktuální dilemata českého, slovenského a polského vězeňství*. Brno: Institut mezioborových studií, 2016. 185 stran. ISBN 978-80-88010-06-7.

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 183 s. Studia VŠERS; 12. ISBN 80-86708-30-6.

HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. 73 s. ISBN 978-80-7248-574-1.

HULMÁKOVÁ, Jana, VÁLKOVÁ, Helena, *České vězeňství na rozcestí*. in: VÁLKOVÁ, Helena, a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

KALAMAN, Marek. *Specifika právní situace veřejné činitelky vězeňské služby v Polsku*. in: VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

KALAMAN, Marek. *Zaměstnávání vězňů v polském vězení-minulost, současnost a budoucnost*. in: JŮZL, Miloslav a kol. *Aktuální dilemata českého, slovenského a polského vězeňství*. Brno: Institut mezioborových studií, 2016. 185 stran. ISBN 978-80-88010-06-7.

KALVODOVÁ, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. x, 228 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-706-3.

KUČTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005. xxiv, 544 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

KUCHTA, Josef a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 1999. 2 sv. (131, 101 s.). Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2217-5.

LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5.

MEZNÍK, Jiří, KALVODOVÁ, Věra a KUCHTA, Josef. *Základy penologie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 74 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 132. ISBN 80-210-1248-X.

MOTEJL, Otakar a kol. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 336 s. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv; 6. ISBN 978-80-7357-606-6.
NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 184 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 122. ISBN 80-210-1114-9.

PERNICKÝ, Antonín. *Nápravně výchovný ústav ministerstva spravedlnosti Valdice*. in: GRUNTORÁD, Jiří, ed. a UHL, Petr, ed. *O československém vězeňství: (sborník Charty 77)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1990. 197 s., [6] s. obr. příl. ISBN 80-235-0009-0. s. 112

SCHELLE, Karel a kol. *Stručný přehled organizace státního mechanismu České republiky*. Vyd. 1. Podhájska: Východoeurópska agentúra pre rozvoj, 2011. 82 s. ISBN 978-80-970836-1-8.

SOCHŮREK, Jan. *Úvod do penologie*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007 [i.e. 2008]. 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.

ŠABATOVÁ, Anna. *Věznice. Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv*. 2016, 59. s, ISBN 978-80-87949-24-5.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. 416 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, ed. a DOUBRAVOVÁ, Dagmar, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Aktuální otázky vězeňství*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

VANTUCH, Pavel. *Základy nápravně výchovné činnosti: [určeno pro posl. fak. právnické]*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 134 s.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 81. ISBN 80-210-0791-5.

Studie

DUŠEK, Libor. *Hrozí opět přeplnění věznic? Predikce vývoje počtu vězňů v České republice*. Národohospodářský ústav AV ČR, Studie 13/2015. [online] 2015 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z:

http://idea.cergeei.cz/files/IDEA_Studie_13_Predikce_poctu_veznu/files/downloads/IDEA_Studie_13_Predikce_poctu_veznu.pdf

EVROPSKÁ VĚZEŇSKÁ PRAVIDLA. *Příloha k doporučení Rec (2006) 2*. [online] 2006 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z:

http://vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Publikace/Evropsk%C3%A1%20v%C4%B8sk%C5%88sk%C3%A1%20pravidla.pdf

JANÁK, Dušan a KÝR, Aleš. *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948 – 1989*. Časopis pro historickou penologii. Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR. č.5 [online] 2004 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2004/hp_04_05.pdf

Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2016. [online] 2016 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z:

https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

Koncepcia väzensťva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020. [online] 2011 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z:

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22614>

LOBODAŠ, Oto. *Osobitné preventívno-bezpečnostné činnosti vo vnútornom systéme bezpečnosti vo väzenskom systéme Slovenskej republiky*. Sborník referátů z mezinárodní konference. *European prison systems: reports of the international conference held from 21th to 25th of June 2004 in Kroměříž under the auspices of the Secretary General of the Council of Europe, Mr. Walter Schwimmer, and the Committee for Deference and Security of the Parliament of CR = Evropské vězeňské systémy: sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži pod záštitou pana Waltera Schwimmera, generálního tajemníka Rady Evropy, a Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Vyd. 1. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2004. 495 s. ISBN 80-239-3645-X.

PYRCAK, Jan. *Základní body projevu generálního ředitele Vězeňské služby Polské republiky*. Sborník referátů z mezinárodní konference. *European prison systems: reports of the international conference held from 21th to 25th of June 2004 in Kroměříž under the auspices of the Secretary General of the Council of Europe, Mr. Walter Schwimmer, and the Committee for Deference and Security of the Parliament of CR = Evropské vězeňské systémy: sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži pod záštitou pana Waltera Schwimmera, generálního tajemníka Rady Evropy, a Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Vyd. 1. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2004. 495 s. ISBN 80-239-3645-X.

Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2015. [online] 2015 [cit. 2017-01-30].

Dostupné z: [http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015\(1\).pdf](http://www.zvjs.sk/dokumenty/rocenky/rocenka_2015(1).pdf)

Sborník referátů z mezinárodní konference. *European prison systems: reports of the international conference held from 21th to 25th of June 2004 in Kroměříž under the auspices of the Secretary General of the Council of Europe, Mr. Walter Schwimmer, and the Committee for Deference and Security of the Parliament of CR* = *Evropské vězeňské systémy: sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži pod záštitou pana Waltera Schwimmera, generálního tajemníka Rady Evropy, a Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Vyd. 1. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2004. 495 s. ISBN 80-239-3645-X.

Studie: V Česku chybí až pět věznic. Za nárůst vězňů může i nový trestní zákoník. [online] 2015 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/12/studie-v-cesku-chybi-az-pet-veznic-za-narust-veznu-muze-i-novy-trestni-zakonik/>

Za pieniądze i za darmo: praca więźniów. [online] 2015 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://rynekpracy.org/wiadomosc/1313673.html>

Periodika

Časopis Sociální práce. *Probace a mediace*. 5/2005. ISSN: 1213-6204

JANÁK, Dušan a KÝR, Aleš. *Nástin vývoje československého vězeňství v letech 1948 – 1989*. Časopis pro historickou penologii. Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR. č.5 [online] 2004 [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2004/hp_04_05.pdf

Návštěva v Polsku. České vězeňství. č. 3/2004, s. 20 [online] 2004 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/?dokumenty=3>

Postřehy z cest. Odborná tematika. České vězeňství. č. 5/2006, s. 18 – 19 [online] 2006 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/?dokumenty=3>

Statistiky

Highest to Lowest – Prison Population rate. [online] International Centre of Prison Studies [2014-11-09] http://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/prison_population_rate?field_region_taxonomy_tid=All&=Apply

Ministerstwo Sprawiedliwości informacj statystyczna, Warszawa. [online] 2015 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>

Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky. 2015. [online] 2015 [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>

Statystyki –grudzień 2015. Źródło sprawozdania statystyczne MS. [online] 2015 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://docplayer.pl/15181343-Statystyki-grudzien-2015-r.html>

Štatistika - December 2016

Zboru väzenskej a justičnej stráže. [online] 2016 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://www.zvjs.sk/dokumenty/Dokumenty/2015/Statistika_December_2015.pdf
Štatistika - December 2015

Zboru väzenskej a justičnej stráže. [online] 2015 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: http://www.zvjs.sk/dokumenty/Dokumenty/2015/Statistika_December_2015.pdf

Štatistika – Zamestnavanie, k 1.10.2016, Slovensko. [online] 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.zvjs.sk/dokumenty/Zamestn%C3%A1vanie/2016/Po%C4%8Dty%201-10-2016.pdf>

Internetové zdroje

KOCHANOWSKI, Janusz. Probacja w polskim Kodeskie karnym. [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: http://www.kochanowski.pl/pub_probwkk.html

Mediace v ČR. [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-cz-cs.do?member=1

Mediace v SK. [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-sk-cs.do?member=1

Mediace v PL. [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-pl-cs.do?member=1

Ministerstwo Sprawiedliwości. Działalność. [online] [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/>

Naukowcy zaglądną za „kraty”. Olsztyńska Konferencja Penitencjarna „Współczesne systemy penitencjarne” 2016. [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.uwm.edu.pl/egazeta/naukowcy-zagladaja-za-kraty>

Probační a mediační služba. [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/>

Rozvoj probačních a resocializačních programů. 2011 – 2016. Probační a mediační služba České republiky (2016) [online] 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/rozvoj-probacnich-a-resocializacnich-programu/>

Služba Więzienna po nowemu. [online] 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.rp.pl/Mundurowi/301019977-Sluzba-Wiezienna-po-nowemu.html>

Testuje se elektronický monitoring pro domácí vězně. Probační a mediační služba České republiky (2016) [online] 2016 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/aktuality/testuje-se-elektronicky-monitoring-pro-domaci-vezne>

VÍTU, Žaneta. *Mediace*. [online] 2017 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.ak-vitu.cz/mediace>

Zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Vyhláška č. 109/1994 Sb., Ministerstva spravedlnosti ze dne 21. dubna 1994, kterou se vydává řád výkonu vazby

Vyhláška č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Seznam zkratek

České koruny	Kč
Česká republika	ČR
Polská republika	PL
Polský zlotý	zł
Slovenská republika	SK

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon, zejména § 35 - užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 - školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB - TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB - TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB - TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB - TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB - TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB - TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 20. 4. 2017

Bc. Šárka Zuziaková

Seznam příloh

Příloha 1: Doporučení generálnímu tajemníkovi Rady Evropy

Příloha 1: Doporučení generálnímu tajemníkovi Rady Evropy

Delegáti 6. Mezinárodní konference o vězeňských systémech, která se konala ve dnech 21.-25. 6. 2004 v České republice dospěli k závěrům, které předkládají Radě Evropy jako svá doporučení ke zvýšení bezpečnosti vězeňských systémů, ke zvýšení zaměstnanosti vězňů a zlepšení materiálních podmínek výkonu vazby a trestu odnětí svobody.

Delegáti konstatovali

Organizovaný zločin se stává výrazným fenoménem současnosti, nabývá mezinárodní charakter, aktivizuje se v nebezpečných a neformálních skupinách vězněných osob a jako takový vyžaduje přiměřenou reakci vězeňských systémů, nová opatření, nové prostředky. Tyto skupiny jsou pevně strukturované s vysokou vnitřní kázní, snaží se ovlivňovat vězeňské systémy bez jakýchkoliv morálních zábran často při zneužívání slabých jedinců z řad spoluvězňů, a to za silné podpory zločineckých struktur z mimovězeňského prostředí a při silném finančním zázemí.

Delegáti doporučovali

Intenzivnější využívání všech zdrojů informací o nejnebezpečnějších vězních zejména pokud jsou v organizovaných strukturách, a to prostřednictvím funkčně a efektivně pracujících preventivně bezpečnostní služby a těsné spolupráce s ostatními bezpečnostními strukturami.

Delegáti konstatovali

Zvýšené riziko páchaní trestné činnosti představují imigrující cizinci, kteří se ve vězeňských systémech často stávají snadnými nástroji pro realizaci aktivit organizovaného zločinu.

Delegáti doporučovali

Účelné vytvoření celoevropské koncepce mezinárodní spolupráce a jednotného postupu v boji s organizovaným zločinem i mezinárodním terorismem přičemž, součástí této koncepce by mělo být zavedení funkčního systému výměny informací bezpečnostního charakteru mezi jednotlivými vězeňskými administrativami.

Delegáti konstatovali

Delegáti konstatovali, že důležitým faktorem ovlivňující bezpečnost vězeňských zařízení je jejich přeplněnost.

Delegáti doporučovali

Přeplněnost věznic řešit prioritně stále širším uplatňováním alternativních forem trestu včetně elektronického monitoringu.

Delegáti konstatovali

Za přetrvávající problém označili zejména ve středo a východoevropských zemích hromadné ubytování vězněných osob.

Delegáti doporučovali

Přesto, že jeho řešení úzce souvisí s ekonomickými možnostmi jednotlivých zemí je třeba přijímat taková opatření, která minimalizují šíření nákazy stejně jako zneužívání slabších jedinců mezi vězněnými.

Delegáti konstatovali

Pracovní aktivity přispívají zásadním způsobem ke snižování agresivity odsouzených, k jejich celkovému zklidnění a harmonizaci psychosomatických funkcí i k psychosociální adjustaci, a tak pomáhají optimalizovat výkon trestu odnětí svobody i ve smyslu prevence kriminality.

Delegáti doporučovali

Zaměstnanost odsouzených je úkolem, který si vyžaduje zvláštní pozornost. Podmínky pro zaměstnávání je nutné vytvářet i pro obviněné ve výkonu vazby. Ve věznicích, ve kterých není dostatek pracovních příležitostí, považujeme za velmi potřebné rozdělit práci mezi více odsouzených.

Delegáti konstatovali

Vyspělé vězeňské systémy by měly mít vypracovány základní minimální standardy pro řádný výkon vězeňství ve svých národních právních úpravách. Vytváření materiálních podmínek by mělo být integrální součástí komplexní péče a současně být proporcionální v oblastech ubytování, zaměstnávání, volnočasových aktivit, vzdělávání. Při vědomí, že materiální podmínky, zejména vězeňskou architekturu, podmínky ubytování a dosažení řádných ubytovacích norem nelze měnit okamžitě, doporučujeme stanovovat přiměřené lhůty k naplnění zákonem stanovených norem.

Delegáti doporučovali

Rada Evropy by měla doporučit vládám ukládat do zákonných právních norem pouze ta ustanovení, jejichž plnění lze zajistit s ohledem na konkrétní společensko ekonomickou situaci v té které zemi. Ustanovení, která nelze zabezpečit negují pozitivní právo a narušují důvěru v právo jako takové. Delegáti zdůraznili, že silný akcent na otázky bezpečnosti nemá být v žádném případě vykládán nebo používán jako argumentace k oslabení všeobecného hu-manizačního úsilí ve vězeňských systémech.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Sborník referátů z mezinárodní konference. *Evropské vězeňské systémy: sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži pod záštitou pana Waltera Schwimmera, generálního tajemníka Rady Evropy, a Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.* 2004. s. 472 - 473